

Biblioteka Policjanta Prewencji

Damian Kwiatkowski

**POLICJA W SYSTEMIE ZAPOBIEGANIA
PRZEMOCY W RODZINIE**

(materiał dydaktyczny)

Według stanu prawnego na luty 2012 roku

SŁUPSK 2012

**Materiał opracowany w Zakładzie Prewencji i Ruchu Drogowego
Szkoły Policji w Słupsku**

Redakcja merytoryczna: Grzegorz Babieracki

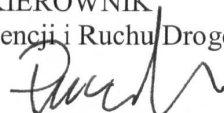
Redakcja techniczna i językowa oraz korekta: Grażyna Szot

Projekt okładki: Marcin Jedynak

Druk: Andrzej Block

Zatwierdzam i wprowadzam
do użytku jako materiał dydaktyczny

KIEROWNIK
Zakładu Prewencji i Ruchu Drogowego

mł. insp. Czesław Purowski

Wydawnictwo Szkoły Policji w Słupsku
Słupsk 2012

Spis treści

Wstęp	5
1. Problematyka społeczna	7
1.1. Przemoc w rodzinie	7
1.2. Formy przemocy	8
1.3. Czynności podejmowane w zależności od rodzaju przemocy domowej	11
2. Zapobieganie przemocy w rodzinie w obszarze lokalnych instytucji pomocowych	23
2.1. Zespół interdyscyplinarny jako jedno z najważniejszych zadań koalicji lokalnych	23
2.2. Procedura „Niebieskie Karty”	24
Załącznik	32
Bibliografia	52

Ta strona jest pusta

Wstęp

Wspólne życie z innymi ludźmi jest nam wszystkim bliskie, dzielimy swoje otoczenie z najbliższymi, zakładamy rodziny i w nich egzystujemy. Często potrzebujemy bliskości z drugą osobą, aby dzielić się z nią tym, co jest najcenniejsze, jednak także raniemy najbliższych w sposób często niezrozumiały, wyrządzając im krzywdy, nie tylko fizyczne, ale również i psychiczne. Bronimy swojej prywatności, nie dopuszczamy do niej osób obcych, szczególnie nie chcemy, aby instytucje państwowe ingerowały w nasze osobiste sprawy. Nie wiemy, czy można zachowania krzywdzące innych określać jako czyny niezgodne z prawem lub wstydzimy się upublicznienia sytuacji, unikając przy tym stosowanej przemocy. Tymczasem przedmiotowe zachowania przyjęło się określać jako stosowanie przemocy wobec osób wspólnie zamieszkujących, często słabszych fizycznie i psychicznie.

Przemoc bezpośrednio dotyka najbardziej osobistą sferę naszego życia, życia rodzinnego, a utarte stereotypy, tradycjonalizm, przyzwyczajenie, że jest czymś normalnym, oraz nieodpowiednie modelowanie wychowawcze, a więc przekazywane wzorce, przyczyniają się do niewłaściwego rozpoznawania tej problematyki przez odpowiednie organy, które powinny chronić ofiary i edukować jej sprawców. Takie wyzwanie stoi przed Policją jako instytucją powołaną do ochrony życia i zdrowia ludzi oraz do ochrony tych wartości – przy współdziałaniu z organami państwowymi, samorządowymi i organizacjami społecznymi.

Diagnoza problematyki przemocy występującej u ludzi polega na analizowaniu zachowań społecznych, indywidualnych, środowiskowych i innych, które bezpośrednio wpływają na proces jej funkcjonowania. Określana jako patologia musi wchodzić w zakres zainteresowania instytucji powołanych do jej minimalizowania, analizowania i wreszcie przeciwdziałania.

Opracowane podejście do problematyki przemocy w rodzinie nie wyczerpuje wszystkich możliwych scenariuszy pomocy dla rodziny dotkniętej przez przemoc. Nie można zakładać, iż podejmowane kroki przez kolejne instytucje będą zawsze takie same, to znaczy standardowe. Osoby niosące pomoc w ramach swoich czynności zawodowych powinny mieć świadomość o złożoności problematyki.

Praca powstała na skutek zmian, które nastąpiły w procesie zapobiegania przemocy w rodzinie, i ma służyć jako przewodnik po nowej procedurze „Niebieskie Karty”. A jednocześnie wprowadzać nowe standardy pracy nad rodziną dotkniętą patologią przemocy i budować nowe spojrzenie, iż nie tylko Policja przyjmuje na siebie odpowiedzialność za pomoc ofiarom przemocy, a także ich sprawcom.

Ta strona jest pusta

1. Problematyka społeczna

1.1. Przemoc w rodzinie

Przemoc w rodzinie to każdy akt godzący w osobistą wolność jednostki, zmuszanie jednostki do zachowań niezgodnych z jej własną wolą¹ lub jest to jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób najbliższych, wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą².

Spotykamy się ze stwierdzeniami, że nie należy ingerować w prywatne życie rodzinne, często przemoc traktujemy normalnie, twierdzimy, że dotyczy tylko środowisk patologicznych. Społecznie utarta kwalifikacja pozwala sugerować, że nie dotyczy wszystkich, a tylko wytypowaną grupę ludzi, do której powinna być adresowana profilaktyka. Należy jednak mieć na uwadze, że od przemocy nie są wolne również rodziny o wyższym statusie społecznym, w których skład wchodzi osoby bardziej lub mniej wykształcone lub bardziej lub mniej zasobne materialnie.

Rozpoznanie problematyki zjawiska przemocy w rodzinie jest złożonym procesem i wymaga wglądu w sytuację rodziny, szczególnie instytucji powołanych do ochrony bezpieczeństwa ludzi, o czym traktuje art. 1 ustawy o Policji. Interweniujący policjanci powinni zdawać sobie sprawę, iż przeprowadzając interwencję w sytuacji przemocy w rodzinie, powinni szerzej spojrzeć na przedmiotową interwencję i mieć świadomość, że nie jest to zwykła czynność, lecz ingerencja w prywatne życie ofiar i sprawców przemocy. Często samo „zajęcie się” sprawcą przemocy nie będzie wystarczające, gdyż na skutek podjętych doraźnie czynności „przemoc powróci” po upływie czasu do rodziny.

Według danych statystycznych zebranych przez Komendę Główną Policji³ funkcjonariusze przeprowadzili w 2010 r. łącznie 83 488 interwencji dotyczących przemocy w rodzinie, z czego 109 872 informacji o ujawnionych przypadkach przemocy skierowali do różnego rodzaju instytucji i organizacji. Liczba ofiar przemocy domowej w 2010 r. wynosiła 134 866, odnotowano 83 390 sprawców przemocy domowej.

¹ I. Pospiszyl, *Przemoc w rodzinie*, Warszawa 1994, s. 10.

² *Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie* (Dz.U. Nr 180, poz. 1493 z późn. zm.), art. 2.

³ http://statystyka.policja.pl/portal/st/944/50863/Przemoc_w_rodzinie.html, według stanu na 1 grudnia 2011 r.

Nie są to jednak wszystkie dane ukazujące zjawisko przemocy domowej, wiele przekroczeń prawa nie zostało zgłoszonych, rozpoznanych lub z braku świadomości pominiętych. Powyższe dane jednoznacznie wskazują, że skala tej patologii jest olbrzymia. Musimy zdawać sobie również sprawę z tego, iż jest to tylko część informacji, które zostały zgłoszone do Policji, ich większa liczba według opinii znawców problematyki pozostaje problemem ukrytym. Wiele osób dotkniętych przemocą w rodzinie czeka na pomoc, oczekuje działań profesjonalnych, zrozumienia i rozwiązania problemu.

Stawia to przed wszystkimi instytucjami powołanymi do przeciwdziałania przemocy w rodzinie ogromne zadania do zrealizowania. Jednym z takich organów, a i przeważnie pierwszym na skutek podjęcia interwencji – jest Policja, której profesjonalizm i poprawność działania powinny przyczynić się w głównej mierze do rozpoznania, reagowania i zapobiegania przemocy w rodzinie. Należy przy tym pamiętać, że Policja w swojej praktyce nie może pozostać sama w sytuacji, kiedy należy udzielić ofierze pomocy socjalnej, medycznej, psychologiczno-pedagogicznej oraz prawnej. W tym celu powinna działać wspólnie z poszczególnymi instytucjami w zależności od problemu, z którym boryka się rodzina dotknięta przemocą.

Sama identyfikacja zjawiska przemocy domowej nie jest łatwym zadaniem, choćby nawet ze względu na osobiste doświadczenia osób wspierających z poszczególnych instytucji pomocowych, którym często trudno jest zdiagnozować problem poprzez pryzmat negatywnych doświadczeń. Dlatego właściwe byłoby wspomnieć o istotnych informacjach związanych z przemocą w rodzinie (formy występowania przemocy, cechy przemocy w rodzinie oraz zachowania się osób, co do których istnieje podejrzenie, że są dotknięte przemocą, oraz osób, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie).

1.2. Formy przemocy

Przejawy przemocy obierają różnorakie formy i postacie, ale zasadniczo można przyjąć, iż wynikają z poszczególnych sfer życia człowieka. Przemoc można określić jako fizyczną, psychiczną i seksualną. Zdaniem Wandy Badury-Madej i Agnieszki Dobrzyńskiej-Mesterhazy⁴ **przemoc fizyczna** jest intencjonalnym zachowaniem, niosącym ryzyko uszkodzenia ciała, niezależnie, czy do tego dochodzi. Przejawami przemocy fizycznej są: popychanie, policzkowanie, szarpanie za włosy, uderzanie pięścią, kopanie, przypalanie papierosem, duszenie, rzucanie przedmiotami, drapanie, plucie, wykręcanie rąk, napaść z użyciem broni, krępowanie lub uwięzienie, świadome stwarzanie niebezpiecznych sytuacji, stanowiących zagrożenie fizyczne. Przemoc fizyczna jest częstą przyczyną interwencji Policji, w toku których można łatwo zdiagnozować, czy rzeczywi-

⁴ W. Badura-Madej, A. Dobrzyńska-Mesterhazy, *Przemoc w rodzinie. Interwencja kryzysowa i psychoterapia*, Kraków 2000, s. 14.

ście do niej doszło. Powstałe obrażenia ciała mogą być dowodem na stosowanie przemocy przez sprawcę. Należy przy tym wspomnieć, iż obrażenia ciała mogą stanowić dowody w sprawie przeciwko sprawcy stosowania przemocy, dlatego też w toku prowadzonych czynności służbowych należy je zabezpieczyć.

Przemoc psychiczna zawiera przymus i groźby, zastraszanie, emocjonalne wykorzystywanie, za które uważa się oskarżanie, upokarzanie, poniżanie, obwinianie i manipulowanie poczuciem winy, wyzwiska, wmawianie choroby psychicznej, odmawianie współżycia seksualnego, izolowanie przez kontrolowanie kontaktów z innymi, zabranianie korzystania z telefonu, samochodu itd., zakaz opuszczania domu, oskarżanie o spowodowanie przemocy, zaprzeczenie i minimalizowanie przemocy, wykorzystywanie dzieci do sprawowania kontroli, wzbudzanie poczucia winy za domniemane niewywiązywanie się z roli rodzicielskiej, porywanie dzieci, przetrzymywanie ich, groźby pozbawienia władzy rodzicielskiej, finansowe wykorzystanie (np. zabieranie pieniędzy), niszczenie przedmiotów mających jakąś wartość dla ofiary, celową agresję wobec ulubionych zwierząt domowych itp. W zakres przemocy psychicznej będzie wchodziła również przemoc ekonomiczna polegająca na finansowym podporządkowaniu sobie innej osoby, traktowaniu przy tym jej za osobę gorszą, nie umiejącą poradzić sobie w funkcjonowaniu społecznym (np. na rynku pracy) lub też uniemożliwieniu takiego funkcjonowania w ogóle. Są to sytuacje, w których trudno poruszać się w systemie zapobiegania przemocy, gdyż zbieranie i utrwalanie dowodów działania sprawcy w głównej mierze będzie zależało od osobowych źródeł – zeznań osoby pokrzywdzonej, świadków zdarzeń, osób wspólnie zamieszkujących.

Przemoc seksualna polega na zmuszaniu osoby do aktywności seksualnej wbrew jej woli, kontynuowania aktywności seksualnej, gdy osoba nie jest w pełni świadoma, bez pytania jej o zgodę lub gdy obawia się odmówić. Przymus może polegać na bezpośrednim użyciu siły fizycznej, ale także na groźbach użycia siły lub emocjonalnym szantażu. Do przemocy seksualnej zalicza się np. gwałt, stosunek analny, oralny wbrew woli partnera, filmowanie podczas seksualnej aktywności, rozbieranie z użyciem siły, pozwolenie, aby inni patrzyli na akt seksualny, zmuszenie do oglądania fotografii lub filmów pornograficznych lub używanie przedmiotów, które są wprowadzane do pochwy lub odbytu. Ten niewątpliwie intymny obszar naszego funkcjonowania sprawia osobom pokrzywdzonym ogromne problemy z poinformowaniem instytucji powołanych do ścigania sprawców przestępstw przemocy seksualnej. Wstyd, zażenowanie, lęk przed krytyczną oceną, poczucie winy nie pozwalają ofiarom dochodzić swoich praw i domagać się od sprawców zadośćuczynienia.

Podejmowanie czynności wobec osób dotkniętych przemocą seksualną wymaga od policjantów szczególnego przygotowania w celu zdiagnozowania i rozpoznania jej objawów, a co z tym idzie, właściwego zachowania się względem ofiar przemocy seksualnej. Na przykład w sytuacji dokonania zgwałcenia, o którym mowa w art. 197 k.k., podejmowane czynności muszą cechować się

szczególną troską o ofiarę, używanie właściwego języka w celu porozumiewania się, określanie sytuacji i zdarzenia. Sposób odnoszenia się do osób pokrzywdzonych musi odzwierciedlać zrozumienie i powagę sytuacji – w żadnym wypadku nie może być pogardliwy ani nacechowany ocenami idącymi w kierunku określenia, iż ofiara sama jest sobie winna, bo nie powinna się prowokacyjnie zachowywać, ubierać itp. Policjant nie może oceniać zdarzenia, tylko realizować swoje zadania służbowe zgodnie z procedurą na każdym etapie postępowania, szczególnie zaś podczas dokonywania pierwszych czynności związanych z przyjęciem zawiadomienia o przestępstwie i zabezpieczeniem śladów.

Zgwałcenie jest przestępstwem trudnym do zdiagnozowania i udowodnienia, zwłaszcza w procesie jego zaistnienia, głównie poprzez rozpoznanie zachowań osoby pokrzywdzonej, które czasami mogą zmylić interweniujących policjantów. Ten socjologiczno-psychologiczny wątek wystąpienia przestępstwa lub podejrzenia jego wystąpienia nie może zwolnić Policji od przeprowadzenia czynności w zakresie kryminalistycznego zabezpieczenia śladów, które może przyczynić się do zdiagnozowania sprawcy przestępstwa i udowodnienia mu jego winy. W sytuacji przemocy w rodzinie, gdy sprawcami są osoby najbliższe, kryminalistyczne zabezpieczenie śladów ma ogromne znaczenie. W celu dokonania właściwej diagnozy i udowodnienia sprawcy winy przeprowadza się na miejscu zdarzenia, w przypadkach niecierpiących zwłoki, czynności procesowe w niezbędnym zakresie, w granicach koniecznych do zabezpieczenia śladów i dowodów przestępstwa. Na miejscu zdarzenia czynności powinna wykonywać grupa operacyjno-rozpoznawcza albo względnie należy przeprowadzać oględziny ciała osoby pokrzywdzonej w celu zabezpieczenia śladów pozostawionych na ciele ofiary (np. śladów krwi, śliny, wydzieliny pochwowej, otarć naskórka, zadrapań, skóry sprawcy za paznokciami ofiary, nasienia, włosów, śladów DNA). Należy również zadbać o zabezpieczenie ubrań podejrzanego i osoby pokrzywdzonej. Osoba pokrzywdzona w wyniku takiego przestępstwa powinna być zbadana przez lekarza, który współpracuje z organami ścigania, jednak policjant nie może brać udziału w dokonywanych czynnościach medycznych.

Na szczególną uwagę w tej systematyce zasługują formy przemocy wobec dziecka, do których oprócz wymienionych można zaliczyć:

- **wykorzystywanie seksualne dzieci.** Według WHO jest to włączenie go w aktywność seksualną, której nie jest ono w stanie w pełni zrozumieć i udzielić na nią świadomej zgody i/lub na którą nie jest dojrzałe rozwojowo i nie może zgodzić się w ważny prawnie sposób i/lub która nie jest zgodna z normami prawnymi i obyczajowymi danego społeczeństwa. Celem takiej aktywności jest zaspokojenie potrzeb drugiej osoby. Natomiast według ONZ to działanie, które dotyczy wszelkich zachowań, usiłowań lub gróźb natury seksualnej, które powodują lub mogą powodować szkody fizyczne, psychiczne i emocjonalne,
- **zaniedbywanie.** To brak inicjatywy ze strony opiekunów, rodziców ukierunkowany na niezaspokajanie podstawowych potrzeb emocjonalnych, fizycz-

nych i materialnych dziecka, w wyniku którego dochodzi do zagrożenia jego bezpieczeństwa (np. oddawanie dzieci pod opiekę osób nieodpowiedzialnych, nie stroniących od alkoholu, pozostawianie dzieci bez opieki). To również brak zainteresowania się realizacją obowiązku szkolnego, ubiór niesowny do pory roku, zaniedbywania medyczne (szczepienia, niepodawanie ewentualnych leków, brak zainteresowania higieną dziecka) itp.

1.3. Czynności podejmowane w zależności od rodzaju przemocy domowej

Z rozpoznania formy przemocy wynika, że istotnym elementem jej bytności w rodzinie jest cykliczna powtarzalność. Zaobserwowano, iż przemoc składa się z trzech następujących po sobie faz. Zdaniem Hanny Doroty Sasal⁵ jednej z pionierskich przedstawicielek nurtu uwierzytelniającego, iż przemoc jest problemem, którym powinny zająć się lokalne systemy pomocy dla jej ofiar, jest to faza narastania napięcia, ostrej przemocy i miodowego miesiąca.

Faza narastania napięcia to wzrost napięcia, narastanie sytuacji konfliktowych, które mogą tkwić poza rodziną (np. zawodowe czynności, pełnienie ról społecznych, funkcjonowanie w strukturach i grupach rówieśniczych). W relacjach między domownikami może dochodzić do nieporozumień, wrogiego nastawienia, agresji, w których następstwie dochodzi do kolejnej fazy, zwanej fazą ostrej przemocy.

Faza ostrej przemocy to wybuch agresji, gdy sprawca z normalnego człowieka zamienia się w kata (np. mocno uderza pięściami swoją ofiarę, rzuca w nią różnymi przedmiotami, kaleczy ostrymi narzędziami), nie zwracając przy tym uwagi na krzywdę, którą wyrządza swojej ofierze, do momentu, kiedy wyzwoli się z negatywnych emocji i je zniweluje. Dopiero w sytuacji opadnięcia złych emocji jest w stanie rozsądnie i trzeźwo myśleć o swoim postępowaniu, często w obliczu tragedii, której się dopuścił.

Kolejną fazą charakteryzującą przemoc domową jest **faza miodowego miesiąca**. Na tym etapie sprawca przemocy w rodzinie przed obawą kary lub wstydem, wykluczeniem społecznym z powodu nagłośnienia „sprawy”, czasami ukrycia swojego sprawstwa, staje się innym człowiekiem: okazuje miłość, zainteresowanie, otwartość, chęć poprawy i zmiany. Ofiary, często uzależnione pod wieloma względami od swojego sprawcy (wspólne gospodarstwo domowe, dzieci, uwarunkowania ekonomiczne, współżycie seksualne, funkcjonowanie w syndromie sztokholmskim⁶ lub w systemie wyuczonej bezradności⁷), pragną

⁵ H.D. Sasal, *Niebieskie Karty – przewodnik do procedury interwencji Policji wobec przemocy w rodzinie*, Warszawa 1998, s. 25.

⁶ **Syndrom sztokholmski** – stan psychiczny, który pojawia się u ofiar porwania lub u zakładników, wyrażający się odczuwaniem sympatii i solidarności z osobami je przetrzymującymi. Może osiągnąć taki stopień, że osoby więzione pomagają swoim prześladowcom w osiągnięciu ich celów lub w ucieczce przed policją. Syndrom ten jest skutkiem psycholo-

jego odmiany. Trwają w przekonaniu, że dotychczasowy oprawca stanie się dobrym i kochającym partnerem, członkiem rodziny itp.

Przygotowanie się do podjęcia interwencji

Policja najczęściej jest proszona o pomoc w fazie ostrej przemocy i wtedy na podstawie zgłoszenia ofiary lub innej osoby (np. świadka zdarzenia, sąsiadów) przeprowadza interwencję. Po otrzymaniu zgłoszenia od dyżurnego jednostki, przełożonego lub po uzyskaniu informacji w toku wykonywanych obowiązków służbowych funkcjonariusz powinien w miarę możliwości uzyskać jak największą ilość informacji na temat interwencji. Będzie wtedy miał możliwość właściwego przygotowania się do jej realizacji, nie zapominając przede wszystkim o zadbanie o elementy związane z bezpieczeństwem. Przygotowanie się może przebiegać zgodnie ze schematem:

- 1) określenie miejsca czynności (np. miasto, wieś, blok mieszkalny, domek jednorodzinny), co będzie wpływało na poziom bezpieczeństwa przeprowadzanych czynności,
- 2) ustalenie, czy to jest pierwsza interwencja pod wskazanym adresem, czy wcześniej były zgłoszenia związane ze stosowaniem przemocy w tej rodzinie,
- 3) ustalenie, kto jest osobą zgłaszającą (ewentualny adres tej osoby),
- 4) ustalenie, ile osób lub kto jest dotknięty przemocą, w tym określenie ich wieku (może to mieć znaczenie w czasie podejmowanych czynności wobec dzieci lub z ich udziałem),
- 5) zebranie informacji na temat sprawcy przemocy,
- 6) zaopatrzenie się w druki „Niebieskie Karty”, środki przymusu bezpośredniego, których w zależności od potrzeby mógłby użyć policjant zgodnie z przepisami prawa, przestrzeganiem praw człowieka, zachowaniem etyki zawodowej i stosowaniem polityki antydyskryminacyjnej,
- 7) podział ról (z zachowaniem zasad wzajemnej asekuracji) oraz pozytywne nastawienie się do wykonywanych czynności,
- 8) zgłoszenie podjęcia czynności dyżurnemu jednostki po przybyciu na miejsce interwencji,

gicznych reakcji na silny stres oraz rezultatem podejmowanych przez porwanych prób zwrócenia się do prześladowców i wywołania u nich współczucia, www.pl.wikipedia.org, według stanu na 20 grudnia 2011 r.

⁷ **Wyuczona bezradność** – w pracy socjalnej termin oznacza stan wyuczony, wytworzony przez narażenie na szkodliwe, nieprzyjemne sytuacje, w których nie ma możliwości ucieczki lub których nie da się uniknąć. Dotyczy najczęściej osób marginalizowanych, osób długofalowo korzystających ze wsparcia ośrodków pomocy społecznej, takich jak osoby długotrwale bezrobotne, dotknięte ubóstwem, bezdomne czy niepełnosprawne. Jednak coraz częściej mówi się o tym, że społeczeństwa cywilizacji *high tech* są dotknięte tą przypadłością. W psychologii termin oznaczający utrwalenie przekonań o braku związku przyczynowego między własnym działaniem (reakcją) a jego konsekwencjami (wzmocnieniem), tamże.

- 9) dokładna analiza środowiska interwencji, ze zwróceniem szczególnej uwagi na drogę wejść i wyjść z lokalu, a także na rozkład pomieszczeń, liczbę osób w nim się znajdujących i ich zachowanie,
- 10) przedstawienie się ze stopnia oraz imienia i nazwiska,
- 11) analiza zastanej sytuacji, przeprowadzanie dalszych czynności, w tym uzyskanie informacji o osobie zgłaszającej, powódzie zgłoszenia interwencji, ewentualnej potrzebie udzielenia ofiarom pierwszej pomocy lub wezwanie pogotowia ratunkowego,
- 12) przeprowadzenie rozmowy z osobą, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, pamiętając przy tym, iż ofiara dokonała zgłoszenia w afekcie i często nie jest przygotowana na realizację procedury, która standardowo musi przebiegnąć. Ważnym elementem prowadzonych czynności powinno być zapewnienie ochrony życia i zdrowia, w tym odseparowanie ofiary od sprawcy i umożliwienie jej swobodnej wypowiedzi na temat okoliczności zdarzenia.

Towarzyszący wstyd, zażenowanie, trauma deprymują poczynania ofiary i mogą mieć wpływ na to, iż policjant niewłaściwie zinterpretuje jej intencje. Pytania o dane personalne osoby zgłaszającej, przebieg i okoliczności zdarzenia, doznane obrażenia i odpowiedzi na trudne pytania, które uchylają wiele tajemnic rodzinnych, przysparzają ofierze trudności. Zachowania osób, wobec których stosowana była przemoc, bywają irracjonalne i mogą wzbudzać irytację policjantów, którzy muszą stosować w tym czasie elementarne zasady związane z komunikacją interpersonalną: empatii, otwartości, zachęty do utrzymywania kontaktu, gotowości do niesienia pomocy,

- 13) wprowadzenie procedury „Niebieskie Karty”, którą policjant sporządza na miejscu interwencji po opanowaniu sytuacji, w tym zapewnieniu bezpieczeństwa ofierze przemocy. Należy tutaj zaznaczyć, iż może wdrożyć procedurę „Niebieskie Karty” bez zgody ofiary. Jednocześnie powinien poinformować ofiarę o uruchomieniu tej procedury⁸.

Wprowadzenie procedury „Niebieskie Karty”

Tok postępowania policjantów podczas procedury „Niebieskie Karty” został określony w *Wytycznych nr 2 Komendanta Głównego Policji z dnia 7 grudnia 2011 r. w sprawie sposobu postępowania policjantów podczas realizacji procedury „Niebieskie Karty”*.

W I części formularza „Niebieska Karta – A” należy odnotować dane osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie: imię i nazwisko, imiona rodziców, miejsce zamieszkania, numer telefonu. Na uwagę zasługuje fakt, że należy odnotować aktualny adres pobytu osoby (jest to ważne

⁸ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz.U. Nr 209, poz. 1245), § 2 oraz Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w..., dz. cyt., art. 9d.

w przypadku, kiedy ofiara obawia się sprawcy i chce opuścić aktualne miejsce zamieszkania). Aktualny adres pobytu w dobie ingerencji wielu instytucji pomocowych ma ogromne znaczenie, gdyż oczekiwana pomoc powinna nadejść tak szybko, jak tylko to możliwe, udzielenie pomocy będzie utrudnione, jeżeli nie będzie można ustalić miejsca pobytu osoby pokrzywdzonej.

W dalszej części druku powinna się znaleźć informacja o zgłaszającym. W sytuacji, kiedy jest to osoba inna niż pokrzywdzona, istotnym elementem będzie odnotowanie danych adresowych tej osoby, w tym jej numeru telefonu, oraz stanu pokrewieństwa z ofiarą i sprawcą przemocy w rodzinie. Chodzi tu o świadka zdarzenia, często jego relacja może być znacząca dla dobra ewentualnego postępowania prowadzonego przez ograny ścigania.

W III części „Karty” należy odnotować dane osoby, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie: imię i nazwisko, miejsce zamieszkania (w jego braku należy wpisać miejsce pobytu, będzie miało to istotne znaczenie np. w sytuacji, kiedy sąd określi zakaz zbliżania się sprawcy przemocy do jej ofiary lub nakaz opuszczenia zajmowanego lokalu). W tym miejscu powinna znajdować się również informacja o stosunku pokrewieństwa z osobą, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie. Będzie miało to ogromne znaczenie w sytuacji, kiedy jest nią osoba małoletnia (w tym zapisie można odnieść się do art. 115 § 11 k.k.).

Dalsze zapisy powinny stanowić informacje o zachowaniach się osoby, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie, z podziałem na osoby dorosłe i dzieci, w tym dokładne sprecyzowanie, wobec kogo (żony, męża, partnera, partnerki, matki, ojca, córki, syna). Należy uwzględnić następujące formy:

- 1) przemocy fizycznej: popychanie, uderzanie, wykręcanie rąk, duszenie, kopanie, spoliczkowanie i inne; należy podać, jakie, oraz określić powstałe uszkodzenia ciała, tj. zasinienia, zadrapania, krwawienia, oparzenia i inne,
- 2) przemocy psychicznej: izolowanie ofiary, stosowanie wyzwisk, ośmieszanie, grożenie, kontrolowanie życia (np. dokładne rozliczanie z czasu wyjścia do pracy i powrotu), ograniczenia kontaktów z innymi osobami (np. spoza rodziny lub w obrębie rodziny, w tym kontaktów z dziećmi), krytykowanie, poniżanie, demoralizację⁹, ciągłe niepokojenie i inne,
- 3) przemocy seksualnej: zmuszanie do obcowania płciowego i innych czynności seksualnych.

Wśród zachowań mogą wystąpić także takie, jak: niszczenie lub przywłaszczenie mienia, groźba karalna lub znieważenie, zmuszenie do picia alkoholu, zmuszenie do zażywania środków odurzających lub substancji psychotropowych oraz leków niezalecanych przez lekarzy.

⁹ Według *Słownika języka polskiego* demoralizacja to proces odchodzenia od przyjętych wartości moralnych prowadzących do łamania prawa korupcji i rozluźnienia dyscypliny. Także czyjeś działania powodujące u innych odrzucenie takich wartości, Warszawa 2007, s. 321.

W „Karcie – A” jest też miejsce (część V) na dokonanie zapisu dotyczącego okresu trwania poszczególnych zachowań sprawcy przemocy. Te informacje powinny przyczynić się do głębszej analizy zdarzenia. Dowiemy się z nich, od kiedy przemoc występuje, jaki ma charakter i jak w związku z tym mogła zachować się ofiara przemocy. Może to nam dać odpowiedź na pytanie co do czasu trwania przemocy w rodzinie.

Inne informacje, jakie powinny się znaleźć w „Karcie – A”, to szczegóły dotyczące zachowania się osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, oraz osoby, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie. Należy wpisać, czy osoby te mają trudności w nawiązaniu kontaktu, stawiają opór Policji, czy są zastraszone, płaczliwe, spokojne, agresywne, czy też unikają rozmów.

W czasie trwania czynności w związku z interwencją sprawcy przemocy często unikają odpowiedzialności za swoje zachowanie. Szukają różnych dróg wyjścia w celu samoobrony, np. przed przyjazdem Policji oddalają się (najczęściej znajdują się w pobliżu i mogą obserwować funkcjonariuszy), leżą „zaspani” w łóżkach, oświadczają, że są chorzy, wykonują prace domowe (gotowanie, sprzątanie porozbijanego i poniszczonego mienia itp.).

Hanna Dorota Sasal w książce *Niebieskie Karty – przewodnik do procedury interwencji Policji wobec przemocy w rodzinie*¹⁰ ujęła, iż sprawca przemocy wobec osób bliskich stosuje odpowiednie techniki neutralizacji swoich zachowań, należą do nich m.in.:

- 1) kwestionowanie odpowiedzialności – sprawca tłumaczy, że nie panuje nad tym, co robi, gdyż działają na niego zewnętrzne siły, że nie może znieść ciężkiego życia, że ciągle brakuje mu pieniędzy. Wypił alkohol lub się zdenerwował, ale te zachowania były przypadkowe i incydentalne,
- 2) kwestionowanie szkody – sprawca przyznaje się do tego, iż rzeczywiście zabrał z domu przedmioty codziennego użytku, że odepchnął, poszarpał, groził, ubliżył i znieważył swoją ofiarę, ale to nie jest na tyle poważne, aby zajmowała się tym Policja,
- 3) kwestionowanie ofiary – sprawca tłumaczy: „Panowie, przecież też macie kobiety i wiecie, jak to jest”. Należy pamiętać, że kobiety również mogą być sprawcami przemocy i wtedy to one mówią, np. „Wy wszyscy jesteście tacy sami”. Każdy, kto zrobił jakiś błąd, zasługuje na karę, która powinna być wymierzona. Co prawda sprawca przyznaje, iż na skutek jego zachowań ucierpiała inna osoba, ale twierdzi, że miał słuszość, egzekwując w ten sposób zachowanie swojej ofiary. Jego zdaniem ofiara nie dba o dom, dzieci, status materialny rodziny, to on dba o wszystko,
- 4) potępienie potępiających – w takich momentach interweniujący policjant musi pamiętać, po co i w jakim celu przybył pod wskazany adres. Prowokacyjne zachowanie się sprawcy (np. używanie wobec funkcjonariuszy obraź-

¹⁰ H.D. Sasal, *Niebieskie Karty – przewodnik do...*, dz. cyt., s. 32.

liwych tekstów, dokonanie bezpośredniego ataku również z użyciem noża lub innego niebezpiecznego narzędzia, czyli dopuszczenie się przestępstw wynikających z art. 222, 223 k.k.) powoduje, iż policjanci przechodzą w inny tryb interwencji. W takich sytuacjach zgodnie z prawem mogą oni używać środków przymusu bezpośredniego. Sprawca może wtedy stwierdzić, że skoro policja „bije”, to mogą to robić wszyscy i jest to przecież normalne,

- 5) odwoływanie się do wyższych racji – sprawca tłumaczy, że czuwa nad dobrą opinią rodziny, związku, partnera, samego siebie i zapobiegawczo stosuje przemoc, bo jego zdaniem „Żona ma wzorowo prowadzić dom, dbać o dzieci, a nie włóczyć się po sklepach i tracić pieniądze, które są tak przecież potrzebne”.

W dalszej części „Karty” (VII) powinien znaleźć się opis miejsca zdarzenia, jaki został zastany w czasie interwencji. Warto pamiętać, iż muszą się tu znajdować szczegółowe adnotacje odnoszące się do estetyzacji pomieszczeń, mieszkania (np. zniszczone meble, sprzęty, rozbite szkło, ślady krwi, ślady spożywania alkoholu, środków odurzających, substancji psychotropowych, leków, ślady świadczące o zachowaniu się osób biorących udział w zdarzeniu). Dokładne sprecyzowanie zastanej sytuacji ma istotne znaczenie, gdyż może potwierdzać oświadczenia ofiary lub sprawcy przemocy domowej bądź im zaprzeczać. Może mieć także znaczenie w aspekcie zaniedbywania dziecka, a więc przemocy wobec dziecka.

W VIII części „Karty” należy kolejno odnotować dane świadków stosowania przemocy w rodzinie, dane osób obecnych w czasie przeprowadzania interwencji – będą to najczęściej domownicy lub też ewentualnie uczestnicy spotkań towarzyskich. Warto pamiętać, że świadkowie jako źródła dowodowe mogą wiele wnieść do toku ewentualnego postępowania przygotowawczego dotyczącego znęcania się. Dlatego też wpisanie wszystkich danych może ułatwić dalszy tok postępowania. W tym miejscu należy odnotować dane dzieci, jeśli były świadkami zdarzenia. Często zdarza się, że dzieci oprócz osób dorosłych funkcjonując w rodzinie, w której występuje przemoc, stają się jej ofiarami. Dane te więc będą miały znaczenie zarówno dla zespołu interdyscyplinarnego, jak i grupy roboczej.

W „Karcie”, od IX do XIV części znajdują się miejsca, gdzie należy odnotować na zawarte pytania odpowiedzi: „tak”, „nie”, „nie ustalono”. Mają one ułatwić dalsze czynności grupie roboczej powołanej w ramach zespołu interdyscyplinarnego, zajmującej się niesieniem pomocy dla poszczególnych rodzin dotkniętych przemocą, ale przede wszystkim będą wskazówkami co do dalszego postępowania w związku z zaistniałą sytuacją stosowania przemocy w rodzinie. Warto zwrócić większą uwagę na te pytania.

- IX. Czy osoba, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie, była już kiedykolwiek karana za przestępstwo z użyciem przemocy lub groźby jej użycia:

Przy udzieleniu odpowiedzi „tak” należy pamiętać, iż w kodeksie postępowania karnego znajdują się odpowiednie zapisy, do których w razie prowadzenia postępowania przygotowawczego Policja musi się stosować.

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego

Art. 275a. § 1. Tytułem środka zapobiegawczego można nakazać oskarżonemu o przestępstwo popełnione z użyciem przemocy na szkodę osoby wspólnie zamieszkującej opuszczenie lokalu mieszkalnego zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym, jeżeli zachodzi uzasadniona obawa, że oskarżony ponownie popełni przestępstwo z użyciem przemocy wobec tej osoby, zwłaszcza gdy popełnieniem takiego przestępstwa groził.

§ 2. W postępowaniu przygotowawczym środek przewidziany w § 1 stosuje się na wniosek Policji albo z urzędu.

§ 3. Jeżeli wobec oskarżonego, zatrzymanego na podstawie art. 244 § 1a lub 1b, zachodzą podstawy do zastosowania środka zapobiegawczego przewidzianego w § 1, Policja niezwłocznie, nie później niż przed upływem 24 godzin od chwili zatrzymania, występuje z wnioskiem do prokuratora o zastosowanie tego środka zapobiegawczego; wniosek powinien być rozpoznany przed upływem 48 godzin od chwili zatrzymania oskarżonego.

§ 4. Środek przewidziany w § 1 stosuje się na okres nie dłuższy niż 3 miesiące. Jeżeli nie ustały przesłanki jego stosowania, sąd pierwszej instancji właściwy do rozpoznania sprawy, na wniosek prokuratora, może przedłużyć jego stosowanie na dalsze okresy, nie dłuższe niż 3 miesiące.

§ 5. Wydając postanowienie o nakazie opuszczenia przez oskarżonego lokalu mieszkalnego, można, na wniosek oskarżonego, wskazać mu miejsce pobytu w placówkach zapewniających miejsca noclegowe. Placówkami wskazanymi do umieszczenia oskarżonego nie mogą być placówki pobytu ofiar przemocy w rodzinie.

Ponadto, na mocy kodeksu karnego sąd może zastosować odpowiednie środki karne: obowiązek powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, zakaz kontaktowania się z określonymi osobami, zakaz zbliżania się do określonych osób lub zakaz opuszczania określonego miejsca pobytu bez zgody sądu¹¹ oraz nakaz opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym¹².

Na uwagę zasługuje również zapis zawarty w *Ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie*.

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie

Art. 11a. Jeżeli członek rodziny wspólnie zajmujący mieszkanie, swoim zachowaniem polegającym na stosowaniu przemocy w rodzinie czyni szczególnie uciążliwym wspólne zamieszkiwanie, osoba dotknięta przemocą może żądać, aby sąd zobowiązał go do opuszczenia mieszkania.

¹¹ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz.U. Nr 88, poz. 553 z późn. zm.), art. 39 pkt 2b.

¹² Tamże, art. 39 pkt 2e.

Sąd będzie rozpoznawał sprawę w trybie przepisów kodeksu postępowania cywilnego.

Według brzmienia art. 41a k.k. sąd może orzec powyższe obowiązki względem sprawcy w razie skazania za przestępstwo przeciwko wolności seksualnej lub obyczajności na szkodę małoletniego oraz w razie skazania za umyślne przestępstwo z użyciem przemocy, w tym przemocy przeciwko osobie najbliższej, oraz w razie skazania na karę pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania.

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny

Art. 72. Zawieszając wykonanie kary, sąd może zobowiązać skazanego do:

(...)

6) poddania się leczeniu, w szczególności odwykowemu lub rehabilitacyjnemu, albo oddziaływaniom terapeutycznym,

6a) uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych,

(...)

7a) powstrzymania się od kontaktowania się z pokrzywdzonym (...).

X. Czy w stosunku do osoby, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie, sąd zastosował dozór kuratora sądowego:

Jeśli osoba, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie, ma nadzór kuratorski, to sąd rodzinny ma już szereg wiadomości związanych z funkcjonowaniem rodziny i może mieć to wpływ na przyspieszenie ewentualnych procedur sądowych, a także przyczyni się do zwiększenia się zainteresowania kuratora sądowego, wchodzącego w skład zespołu interdyscyplinarnego, który dowie się o tym, biorąc udział w spotkaniu – jeśli nie zespołu, to grupy roboczej.

XI. Czy osoba, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie, nadużywa alkoholu:

Jeśli osoba ta nadużywa alkoholu, jej sprawą zajmie się lokalna komisja rozwiązywania problemów alkoholowych, która może skierować wniosek o przymusowe leczenie alkoholowe sprawcy przemocy domowej do sądu. W przypadku potwierdzenia tej informacji sąd rodzinny może przymusowo skierować osobę uzależnioną na leczenie stacjonarne lub niestacjonarne.

XII. Czy osoba, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie, nadużywa środków odurzających, substancji psychotropowych lub leków:

Nadużywanie środków odurzających, substancji psychotropowych lub leków powoduje, iż pod wpływem ich działania osoby mogą stać się agresywne, niebezpieczne dla najbliższego otoczenia.

XIII. Czy osoba, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie, była leczona psychiatrycznie:

W tej kwestii należy również ustalić, czy leczyla się odwykowo.

XIV. Czy osoba, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie, posiada broń:

W tym wypadku należy przeanalizować sytuację i w razie istnienia zagrożenia powodowanego posiadaniem broni przez sprawcę należy ją zabezpieczyć

oraz przekazać stosowną informację dla wydziału postępowań administracyjnych właściwego względem zamieszkania osoby posiadającej pozwolenie na broń. W zależności od przebiegu dalszego postępowania może to skutkować odebraniem pozwolenia.

W części XV formularza „Niebieska Karta – A” zaznaczamy w odpowiednich miejscach odpowiedzi na poszczególne pytania, które zadajemy osobom biorącym udział w interwencji: czy w związku ze stosowaniem przemocy w rodzinie były podejmowane działania, takie jak: powiadamianie i interwencje Policji, powiadomienie prokuratury, zatrzymanie, dozór Policji, wydanie zakazu kontaktowania się z określonymi osobami (można dopisać, jakimi), wydanie zakazu zbliżania się do określonych osób, wydanie postanowienia o obowiązku opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym, tymczasowe aresztowanie, wszczęcie postępowania karnego lub innego postępowania sądowego (jeśli tak, to należy określić, jakiego, np. rodzinnego – rozwodowego, rodzinnego – wobec wykonywania władzy rodzicielskiej), poddanie wykonywania władzy rodzicielskiej stałemu nadzorowi kuratora sądowego, odebranie dziecka w razie bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia w związku z przemocą w rodzinie, zobowiązanie do poddania się leczeniu odwykowemu (jeśli tak, to w stosunku do kogo – należy określić z imienia i nazwiska osobę – chodzi o osoby wspólnie zamieszkujące), leczenie innych uzależnień (należy określić, jakich i w stosunku do kogo – chodzi o osoby wspólnie zamieszkujące), zobowiązanie do uczestnictwa w programach oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych, udzielenie pomocy medycznej i inne nie wymienione działania z dokładnym określeniem, jakie.

Dotychczas opisane części „Niebieskiej Karty – A” wypełniają przedstawiciele jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty i ochrony zdrowia w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie.

Część XVI „Karty” jest przeznaczona na wypełnienie wpisów przez interweniujących policjantów. Będą to działania podjęte zarówno wobec osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, jak i do osoby, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie.

Niezależnie od różnych scenariuszy interwencji, policjant uwzględniając prawa człowieka, zasady etyki zawodowej i politykę antidyskryminacyjną, jeśli to jest możliwe, powinien przeprowadzić ze sprawcą rozmowę o odpowiedzialności karnej za stosowanie przemocy wobec osób wspólnie zamieszkujących oraz wezwać go do zachowania się zgodnego z prawem i zasadami współżycia społecznego (pouczenie). W razie potrzeby może wobec sprawcy użyć środków przymusu bezpośredniego – zgodnie z przepisami czy wdrożyć postępowanie idące w kierunku jego zatrzymania do wytrzeźwienia, mając na uwadze np. ustawę o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi czy inne ustawy.

**Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu
w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi**

Art. 40. 1. Osoby w stanie nietrzeźwości, które swoim zachowaniem dają powód do zgorszenia w miejscu publicznym lub w zakładzie pracy, znajdują się w okolicznościach zagrażających ich życiu lub zdrowiu albo zagrażają życiu lub zdrowiu innych osób, mogą zostać doprowadzone do izby wytrzeźwień, zakładu opieki zdrowotnej lub innej właściwej placówki utworzonej lub wskazanej przez jednostkę samorządu terytorialnego albo do miejsca zamieszkania lub pobytu.

Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji

Art. 15a. Funkcjonariusz Policji ma prawo zatrzymania sprawców przemocy w rodzinie stwarzających bezpośrednie zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzkiego w trybie określonym w art. 15.

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego

Art. 244. § 1a. Policja ma prawo zatrzymać osobę podejrzaną, jeżeli istnieje uzasadnione przypuszczenie, że popełniła ona przestępstwo z użyciem przemocy na szkodę osoby wspólnie zamieszkującej, a zachodzi obawa, że ponownie popełni przestępstwo z użyciem przemocy wobec tej osoby, zwłaszcza gdy popełnieniem takiego przestępstwa grozi.

§ 1b. Policja zatrzymuje osobę podejrzaną, jeśli przestępstwo, o którym mowa w § 1a, zostało popełnione przy użyciu broni palnej, noża lub innego niebezpiecznego przedmiotu, a zachodzi obawa, że ponownie popełni ona przestępstwo z użyciem przemocy wobec osoby wspólnie zamieszkującej, zwłaszcza gdy popełnieniem takiego przestępstwa grozi.

Należy pamiętać, iż Policja w toku postępowania przygotowawczego może złożyć wniosek o zastosowanie środka zapobiegawczego w postaci nakazu, działając na podstawie art. 275a k.p.k.

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego

Art. 275a. § 1. Tytułem środka zapobiegawczego można nakazać oskarżonemu o przestępstwo popełnione z użyciem przemocy na szkodę osoby wspólnie zamieszkującej opuszczenie lokalu mieszkalnego zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym, jeżeli zachodzi uzasadniona obawa, że oskarżony ponownie popełni przestępstwo z użyciem przemocy wobec tej osoby, zwłaszcza gdy popełnieniem takiego przestępstwa groził.

Często w celu zabezpieczenia śladów i dowodów ewentualnego przestępstwa wyczerpującego znamiona art. 207 k.k. lub któregoś z przestępstw mogących mieć związek z przemocą w rodzinie (np. jednorazowe pobicie ofiary, tj. art. 156 k.k. lub 157 k.k.) grupa operacyjno-procesowa dokonuje na miejscu zdarzenia, w przypadkach niecierpiących zwłoki, czynności procesowych w niezbędnym zakresie, w granicach koniecznych do zabezpieczenia śladów i dowodów przestępstwa. Czynnością taką jest wskazanie ofierze, iż na podstawie *Rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 22 października 2010 r. w sprawie wzoru zaświadczenia lekarskiego o przyczynach i rodzaju uszkodzeń ciała związanych*

z użyciem przemocy w rodzinie, które zostało wprowadzone na podstawie art. 3 ust. 2 *Ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie*, ma ona możliwość przeprowadzenia bezpłatnego badania lekarskiego, a tym samym utrwalenia ewentualnych obrażeń ciała.

Dane osób pozostających we wspólnym gospodarstwie z osobą, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie, znajdują się w części XVII „Niebieskiej Karty – A”.

Natomiast informacje dotyczące stanu zdrowia osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, są zawarte w XVIII części – w razie zaistnienia potrzeby powinien ją wypełnić przedstawiciel ochrony zdrowia. Najczęściej odbywa się to w sytuacji, kiedy pomoc przedstawiciela ochrony zdrowia jest niezbędna w zakresie ratowania życia bądź zdrowia, ale również w zakresie utrwalania dowodów sprawstwa osoby podejrzanej o stosowanie przemocy. W takim wypadku należy osobę pokrzywdzoną poinformować, iż ma możliwość, zgodnie z ww. rozporządzeniem, do bezpłatnego skorzystania z badania lekarskiego.

XIX część „Niebieskiej Karty – A” to informacje o podjętych działaniach interwencyjnych zmierzających do zapewnienia bezpieczeństwa osobie, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie. Będą to informacje o udzieleniu pomocy medycznej, socjalnej, umieszczeniu w odpowiedniej placówce pomocowej (ośrodku wsparcia ofiar przemocy w rodzinie, ośrodku interwencji kryzysowej, domu matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, szpitalu i innych w zależności od funkcjonowania lokalnego). Jeżeli w czasie interwencji na miejscu były małoletnie dzieci, należy też określić, jaka im została udzielona pomoc.

W końcowej części formularza (część XX i XXI) należy uwzględnić wszelkie wnioski, spostrzeżenia i dodatkowe informacje. Formularz „Niebieska Karta – A” podpisuje przedstawiciel podmiotu wypełniający go.

Jeżeli osoba współpracuje z policjantem, nie powinien on mieć znacznych problemów z jego wypełnieniem, natomiast w sytuacji, kiedy nie będzie mógł sporządzić „Niebieskiej Karty – A” w całości lub w części (np. w sytuacji podjęcia działań ratowniczych w momencie zagrożenia życia lub zdrowia ofiary lub innych osób mających związek z interwencją albo z powodu innych przyczyn). Części: V, IX–XV, XX–XXI mogą zostać uzupełnione przez dzielnicowego w obecności osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, a także niezwłocznie po nawiązaniu bezpośredniego kontaktu z tą osobą lub po ustaniu przyczyny uniemożliwiającej ich wypełnienie.

W toku dalszych czynności osobie dotkniętej przemocą przekazuje się „Niebieską Kartę – B”, która stanowi pouczenie, gdzie znajdzie ona informacje określające, co to jest przemoc, kto może być jej ofiarą, w jakich formach najczęściej występuje, jakie ofiara ma prawa w czasie podejmowania interwencji przez Policję, jakie ma prawa prokurator w toku postępowania przygotowawczego, jeśli takie będzie prowadzone. W „Karcie – B” znajdują się ponadto

informacje o ściganiu sprawców poszczególnych przestępstw przeciwko osobom bliskim oraz informacje związane z funkcjonowaniem ośrodków wsparcia i placówek pomocowych dla ofiar przemocy w rodzinie oraz Ogólnopolskiego Pogotowia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia” i Policyjnego Telefonu Zaufania (są podane numery telefonu). (Obligatoryjnie na druku „Niebieska Karta – B” muszą znaleźć się informacje o lokalnych placówkach udzielających pomocy ofiarom przemocy w rodzinie). Ponadto w „Karcie – B” znajduje się adnotacja, iż na skutek wszczęcia procedury „Niebieskie Karty” zostanie powiadomiony zespół interdyscyplinarny, który będzie podejmował dalsze działania w związku z zaistnieniem przemocy w rodzinie.

Zakończenie interwencji

Zakończenie interwencji powinno być nacechowane troską o bezpieczeństwo osób pokrzywdzonych w wyniku przemocy, w szczególności kiedy sprawca tej przemocy pozostaje w miejscu zamieszkania. Należy dokładnie omówić tryb funkcjonowania procedury „Niebieskie Karty” i podać informacje o możliwościach wyjścia z kryzysowej sytuacji lub jej naprawienia poprzez odpowiednie wsparcie instytucji pomocowych.

Na uwagę zasługuje fakt, iż osoba, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, nie podpisuje formularza „Niebieska Karta – A”, a jedynie jest informowana o wszczęciu procedury, która toczy się nawet bez jej zgody.

Charakter interwencji w fazie miodowego miesiąca

W fazie miodowego miesiąca, następującej po okresie ostrej przemocy, bardzo często ofiary korzystają ze swoich kodeksowych uprawnień i w toku prowadzonego postępowania nie składają zeznań obciążających sprawców. Mogą również w obronie interesów swoich i sprawcy oskarżać policjantów o niewłaściwe wykonywanie obowiązków służbowych. Można to zaobserwować w sytuacji zatrzymania sprawcy, kiedy ofiara staje po stronie swojego dotychczasowego oprawcy i dopuszcza się ataków na interweniujących policjantów. Takie zachowania przyczyniają się do tego, iż prowadzone czynności są w znacznym stopniu utrudnione i często kończą się umorzeniem postępowania. Wśród policjantów zachowania te budzą irytację, gniew, niechęć, bezradność. Prowokują uszczypliwe uwagi typu: „Jak tyle wytrzymuje, to pewnie to lubi”, „Nie odchodzi, to widać, że nie jest to takie straszne”, „Sama nie wie, czego chce, więc może potrzebuje twardej ręki”, „Najpierw się biją, potem kochają – normalka”¹³. Jednak jest to moment, w którym funkcjonariusze, zwłaszcza specjaliści zajmujący się problematyką przemocy w rodzinie muszą zachowywać wyrozumiałość i szacunek dla postępowania ofiary przemocy w rodzinie.

¹³ H.D. Sasal, *Niebieskie Karty...*, dz. cyt., s. 30.

Ten etap przemocy nie trwa jednak w nieskończoność i powoli dochodzi do ponownych antagonizmów między członkami rodziny, małżonkami, rodzicami, dziećmi, wyczuwalny jest wzrost napięcia i na nowo rozpoczyna się cykl przemocy, a tym samym często następują ponowne interwencje. Aby temu zapobiec lub w znacznym stopniu naprawić, w myśl wspólnych działań instytucji pomocowych w dobie nowych przepisów prawnych należałoby nasilić czynności zmierzające do zapobiegania przemocy w rodzinie.

2. Zapobieganie przemocy w rodzinie w obszarze lokalnych instytucji pomocowych

2.1. Zespół interdyscyplinarny jako jedno z najważniejszych zadań koalicji lokalnych

Zmiany, które nastąpiły w ostatnim czasie w prawodawstwie traktującym o problematyce przemocy w rodzinie, zapisane w *Ustawie z dnia 10 czerwca 2010 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw*, nałożyły na organy administracji rządowej i jednostki samorządu terytorialnego wiele nowych obowiązków skutkujących większym niż dotychczas zaangażowaniem w zapobieganie przemocy. Ta słuszna idea, jaka przyświecała ustawodawcy, miała na celu bezpośrednie zbliżenie się organów do osób bezpośrednio lub pośrednio dotkniętych patologią przemocy w rodzinie, jak również wspólne działanie poszczególnych instytucji na rzecz tych osób.

Jednym z zadań jest stworzenie i organizacja zespołów interdyscyplinarnych funkcjonujących na obszarze lokalnym, więc w bezpośrednim sąsiedztwie osób potrzebujących pomocy. Zadania związane z organizacją zespołu interdyscyplinarnego precyzuje art. 9a *Ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie*, gdzie czytamy, że powołuje go wójt, burmistrz albo prezydent miasta. W skład zespołu interdyscyplinarnego wchodzi przedstawiciele:

- jednostek organizacyjnych pomocy społecznej,
 - gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych,
 - Policji,
 - oświaty,
 - ochrony zdrowia,
 - organizacji pozarządowych
- oraz kuratorzy sądowi.

Członkami zespołu interdyscyplinarnego mogą być także prokuratorzy oraz przedstawiciele podmiotów działających na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Zgodnie z wytycznymi ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie przewodniczący zespołu interdyscyplinarnego jest wybierany na pierwszym posiedzeniu zespołu spośród jego członków. Posiedzenia zespołu interdyscyplinarnego odbywają się w zależności od potrzeb, jednak nie rzadziej niż raz na trzy miesiące. Zespół interdyscyplinarny działa na podstawie porozumień zawartych między wójtem, burmistrzem albo prezydentem miasta a podmiotami wchodzącymi w skład zespołów interdyscyplinarnych. Obsługę organizacyjno-techniczną zespołu interdyscyplinarnego zapewnia ośrodek pomocy społecznej.

Na uwagę zasługuje zapis, iż zespół interdyscyplinarny może tworzyć grupy robocze w celu rozwiązywania problemów związanych z wystąpieniem przemocy w rodzinie w indywidualnych przypadkach. W skład takich grup roboczych mogą wchodzić przedstawiciele zespołów interdyscyplinarnych, a także przedstawiciele innych podmiotów, specjaliści w dziedzinie przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Członkowie zespołu interdyscyplinarnego oraz grup roboczych wykonują zadania w ramach obowiązków służbowych lub zawodowych.

Główne działania, określone w gminnym programie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz programie ochrony ofiar przemocy w rodzinie, które realizuje zespół interdyscyplinarny, to:

- diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie,
- podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w rodzinie mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku,
- inicjowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą w rodzinie,
- rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym,
- inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie.

Do zadań grup roboczych należy w szczególności:

- opracowanie i realizacja planu pomocy w indywidualnych przypadkach wystąpienia przemocy w rodzinie,
- monitorowanie sytuacji rodzin, w których dochodzi do przemocy, oraz rodzin zagrożonych wystąpieniem przemocy,
- dokumentowanie działań podejmowanych wobec rodzin, w których dochodzi do przemocy, oraz efektów tych działań.

2.2. Procedura „Niebieskie Karty”

Podejmowanie interwencji wobec rodziny dotkniętej przemocą odbywa się na podstawie procedury „Niebieskie Karty” i nie wymaga zgody osoby dotkniętej przemocą w rodzinie. Procedura ta obejmuje ogół czynności podejmowanych i realizowanych przez przedstawicieli organizacyjnych jednostek pomocy społecznej, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych,

Policji, oświaty i ochrony zdrowia w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie. Instytucje te realizują procedurę „Niebieskie Karty”, opierając się na zasadzie współpracy i przekazują informacje o podjętych działaniach przewodniczącemu zespołu interdyscyplinarnego. Wszczęcie procedury następuje przez wypełnienie formularza „Niebieska Karta” w przypadku powzięcia, w toku prowadzonych czynności służbowych lub zawodowych, podejrzenia stosowania przemocy wobec członków rodziny lub w wyniku zgłoszenia dokonanego przez członka rodziny lub przez osobę będącą świadkiem przemocy w rodzinie. Dokładnie określa to *Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”*.

Rozporządzenie Rady Ministrów precyzuje postępowanie wszystkich instytucji powołanych do przeciwdziałania przemocy w rodzinie od momentu zaistnienia, w tym powiadomienia tych instytucji o zdarzeniu, a także działania pomocowe ukierunkowane na członków rodziny, w której występuje przemoc, zarówno ofiary, jak i sprawców. Policja realizuje czynności w związku z powyższym rozporządzeniem w ramach *Wytycznych nr 2 Komendanta Głównego Policji z dnia 7 grudnia 2011 r. w sprawie sposobu postępowania policjantów podczas realizacji procedury „Niebieskie Karty”*. Wytyczne określają w szczegółowy sposób postępowanie policjantów podczas realizacji procedury „Niebieskie Karty”.

Rozporządzenie Rady Ministrów wprowadza nowe wzory formularzy „Niebieska Karta” – dla udokumentowania faktu przemocy – jako jednolity druk dla wszystkich służb, w tym dla Policji.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”

§ 13. W ramach procedury funkcjonariusz Policji:

- 1) udziela osobie, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, niezbędnej pomocy, w tym udziela pierwszej pomocy;
- 2) organizuje niezwłocznie dostęp do pomocy medycznej, jeżeli wymaga tego stan zdrowia osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie;
- 3) podejmuje, w razie potrzeby, inne niezbędne czynności zapewniające ochronę życia, zdrowia i mienia osób, co do których istnieje podejrzenie, że są dotknięte przemocą w rodzinie, włącznie z zastosowaniem na podstawie odrębnych przepisów w stosunku do osoby, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie, środków przymusu bezpośredniego i zatrzymania;
- 4) przeprowadza, o ile jest to możliwe, z osobą, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie, rozmowę, w szczególności o odpowiedzialności karnej za znęcanie się fizyczne lub psychiczne nad osobą najbliższą lub inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od osoby, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie, albo nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny, oraz wzywa osobę, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie, do zachowania zgodnego z prawem i zasadami współżycia społecznego;

- 5) przeprowadza na miejscu zdarzenia, w przypadkach niecierpiących zwłoki, czynności procesowe w niezbędnym zakresie, w granicach koniecznych do zabezpieczenia śladów i dowodów przestępstwa;
- 6) podejmuje działania mające na celu zapobieganie zagrożeniom mogącym występować w rodzinie, w szczególności składa systematyczne wizyty sprawdzające stan bezpieczeństwa osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, w zależności od potrzeb określonych przez zespół interdyscyplinarny lub grupę roboczą.

Wszczęcie procedury następuje przez wypełnienie formularza „Niebieska Karta – A” przez policjanta, który przeprowadza czynności w związku z realizacją interwencji wobec przemocy w rodzinie w sytuacji uzasadnionego podejrzenia zaistnienia przemocy w rodzinie. Funkcjonariusz dokonuje tego w obecności osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie. Podejmuje takie czynności także, jeżeli podczas wykonywania obowiązków służbowych, w tym podejmowania różnych interwencji, uzyskał informację o istniejącej przemocy w rodzinie bądź ma uzasadnione podejrzenie jej występowania i jednocześnie zachodzi konieczność udzielenia pomocy jej ofiarom. Nieobecność osoby, np. spowodowana stanem zdrowia, zagrożeniem życia, nie tamuje procedury, którą realizuje się niezwłocznie po nawiązaniu bezpośredniego kontaktu z tą osobą lub po ustaniu przyczyny uniemożliwiającej wypełnienie formularza „Karta – A”. W miarę możliwości dokonuje tego dzielnicowy z przydzielonego rejonu działania, w którym zaistniała przemoc w rodzinie.

W sytuacji podejmowania czynności wobec dziecka, co do którego istnieje podejrzenie, że jest ofiarą przemocy, należy stosować się do odrębnych regulacji prawnych odnoszących się do kontaktów z osobą małoletnią, które nakładają dodatkowe obowiązki na interweniujące służby. Jeżeli osobami, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie wobec dziecka, są rodzice, opiekunowie prawni lub faktyczni, działania z udziałem dziecka przeprowadza się w obecności pełnoletniej osoby najbliższej w rozumieniu art. 115 § 11 k.k. Czynności podejmowane wobec dziecka powinny się odbywać z udziałem psychologa.

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie

Art. 12a. 1. W razie bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia dziecka w związku z przemocą w rodzinie pracownik socjalny wykonujący obowiązki służbowe ma prawo odebrać dziecko z rodziny i umieścić je u innej niezamieszkującej wspólnie osoby najbliższej, w rozumieniu art. 115 § 11 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. Nr 88, poz. 553 z późn. zm.), w rodzinie zastępczej lub w placówce opiekuńczo-wychowawczej.

(...)

3. Decyzję, o której mowa w ust. 1, pracownik socjalny podejmuje wspólnie z funkcjonariuszem Policji, a także z lekarzem, lub ratownikiem medycznym, lub pielęgniarką (...).

4. Pracownik socjalny ma obowiązek niezwłocznego powiadomienia sądu opiekuńczego, nie później niż w ciągu 24 godzin, o odebraniu dziecka z rodziny i umiesz-

czeniu go u niezamieszkującej wspólnie osoby najbliższej, w rodzinie zastępczej lub w placówce opiekuńczo-wychowawczej.

Sposób postępowania związany z umieszczeniem dziecka u osoby najbliższej niezamieszkującej wspólnie reguluje *Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 31 marca 2011 r. w sprawie procedury postępowania przy wykonywaniu czynności odebrania dziecka z rodziny w razie bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia dziecka w związku z przemocą w rodzinie*. Udział funkcjonariusza w czynności odebrania dziecka z rodziny odbywa się na wniosek pracownika socjalnego. W razie bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia dziecka w związku z przemocą w rodzinie jego bezpieczeństwo zapewnia organ Policji właściwy ze względu na miejsce wykonywania tych czynności.

Procedura postępowania funkcjonariusza przed przystąpieniem do wykonywania czynności odebrania dziecka z rodziny przez pracownika socjalnego obejmuje:

- udział funkcjonariusza Policji przy wykonywaniu przez pracownika socjalnego czynności odebrania dziecka z rodziny i umieszczenia go u innej niezamieszkującej wspólnie osoby najbliższej, w rodzinie zastępczej lub w całodobowej placówce opiekuńczo-wychowawczej,
- żądanie okazania legitymacji pracownika socjalnego,
- ustalenie tożsamości odbieranego dziecka, rodziców, opiekunów prawnych lub faktycznych, a w razie potrzeby – lekarza lub ratownika medycznego, lub pielęgniarki i innych uczestników postępowania, obecnych w miejscu wykonywania czynności,
- zapoznanie się ze wszystkimi informacjami dotyczącymi dziecka, będącymi w posiadaniu pracownika socjalnego.

Policjant w toku prowadzonych czynności:

- zapewnia bezpieczeństwo osobiste dziecku, pracownikowi socjalnemu i innym uczestnikom postępowania,
- w razie potrzeby udziela pierwszej pomocy i wzywa pogotowie ratunkowe.

Należy mieć na uwadze, iż funkcjonariusz będąc na miejscu wykonywania przez pracownika socjalnego czynności odebrania dziecka z rodziny, na podstawie informacji i okoliczności faktycznych ma prawo do przedstawienia swojego stanowiska co do zasadności odebrania dziecka.

W toku dalszych czynności policjant wręcza rodzicom, opiekunom prawnym lub faktycznym dziecka pisemne pouczenie o prawie złożenia do właściwego miejscowo sądu opiekuńczego zażalenia na odebranie dziecka, jeżeli pouczenia nie wręczył pracownik socjalny.

Dodatkowo na wniosek pracownika socjalnego policjant udziela niezbędnej pomocy przy umieszczaniu dziecka u innej niezamieszkującej wspólnie osoby najbliższej, w rodzinie zastępczej lub w całodobowej placówce opiekuńczo-wychowawczej.

Z przeprowadzonych czynności, o których mowa w ww. rozporządzeniu, policjant sporządza notatkę urzędową zawierającą w szczególności:

- jego imię i nazwisko oraz stopień służbowy,
- określenie daty i miejsca przeprowadzonych czynności,
- informacje o formie i treści wniosków pracownika socjalnego,
- imię i nazwisko pracownika socjalnego oraz adres jednostki organizacyjnej pomocy społecznej,
- imię i nazwisko lekarza lub ratownika medycznego, lub pielęgniarki, którzy uczestniczyli w podjęciu decyzji o odebraniu dziecka z rodziny,
- imię i nazwisko oraz inne dane niezbędne do ustalenia tożsamości odbieranego dziecka, rodziców, opiekunów prawnych lub faktycznych oraz innych uczestników postępowania obecnych w miejscu wykonywania czynności,
- opis wykonanych czynności, w tym informacje o podjętej decyzji, z uwzględnieniem stanowisk poszczególnych uczestników,
- wskazanie osób, którym funkcjonariusz wręczył pisemne pouczenie o prawie do złożenia zażalenia do sądu opiekuńczego na odebranie dziecka,
- informację o wniesieniu za pośrednictwem funkcjonariusza Policji zażalenia do sądu opiekuńczego na odebranie dziecka,
- informację o osobie i miejscu, w którym umieszczono odebrane dziecko, jeśli będzie on uczestniczył w tej czynności.

Kopię notatki urzędowej przekazuje się do sądu opiekuńczego oraz właściwej jednostki organizacyjnej pomocy społecznej.

Niestety, obecne regulacje prawne głównie policjantom pozwalają na funkcjonowanie w okresie całodobowym w przeciwieństwie do innych służb, co raczej utrudnia przeprowadzanie interwencji policyjnych względem dziecka dotkniętego przemocą z udziałem np. psychologa.

Po wypełnieniu formularza „Niebieska Karta – A” osobie, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, przekazuje się formularz „Niebieska Karta – B”. Jeżeli jest to dziecko, formularz „Niebieska Karta – B” przekazuje się rodzicowi, opiekunowi prawnemu lub faktycznemu albo osobie, która zgłosiła podejrzenie stosowania przemocy w rodzinie. Formularza nie przekazuje się osobie podejrzewanej o stosowanie przemocy w rodzinie.

Następnie wypełniony formularz „Niebieska Karta – A” przekazuje się do przewodniczącego zespołu interdyscyplinarnego. Wykonuje się to niezwłocznie, zachowując termin do siedmiu dni od dnia wszczęcia procedury i pozostawiając kopię. Przewodniczący zespołu interdyscyplinarnego po otrzymaniu formularza „Niebieska Karta – A” niezwłocznie, nie później niż w ciągu trzech dni od dnia jego otrzymania, przekazuje go członkom zespołu interdyscyplinarnego lub grupy roboczej, którzy w obecności zaproszonej osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, dokonują analizy sytuacji rodziny i wypełniają formularz „Niebieska Karta – C” i następnie „Niebieska Karta – D”. Na takie posiedzenia nie zaprasza się dziecka.

Dane zarówno osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą, jak i osoby, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie, zawarte w „Karcie – C” podlegają weryfikacji. Ustala się również diagnozę sytuacji, w której znajduje się ofiara, poprzez ustalenie:

- stanu rodziny,
- kwestii związanych z wykonywaniem czynności zawodowych,
- sfery ekonomicznej, mieszkaniowej, zdrowotnej oraz
- wszelkich informacji związanych z dziećmi pozostającymi pod opieką zainteresowanych.

Na uwagę zasługuje fakt, iż zespół interdyscyplinarny poprzez nałożenie na poszczególnych członków zadań wdraża indywidualny plan pomocy dla osoby dotkniętej przemocą. W taki plan działania wpisują się także obowiązki dla Policji, w zespole interdyscyplinarnym i grupie roboczej powinien bowiem być policjant (dzielnicowy), który na co dzień będzie wykonywać zadania mające na celu zapobieganie zagrożeniom mogącym występować w rodzinie. W szczególności powinien składać on systematyczne wizyty sprawdzające stan bezpieczeństwa osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą. Częstotliwość tych wizyt określa zespół interdyscyplinarny lub grupa robocza w zależności od potrzeb w ramach opracowanego indywidualnego planu pracy¹⁴. Ponadto policjant ma za zadanie poinformować osobę dotkniętą przemocą o prawnej ochronie przed przestępstwami mogącymi mieć związek z zachowaniem się osoby, która jest podejrzewana o stosowanie przemocy, oraz określić, że znęcanie się fizyczne i psychiczne może wyczerpywać znamiona przestępstwa, i jednocześnie poinformować o możliwościach ścigania sprawcy takiej przemocy lub innych przestępstw mogących być wynikiem zachowania się sprawcy. Dodatkowo policjant powinien poinformować osobę dotkniętą przemocą, iż ma możliwość skorzystania z badania lekarskiego. Ewentualnie Policja może wszcząć postępowanie przygotowawcze lub wystąpić do prokuratury z wnioskiem o zastosowanie właściwych środków zapobiegawczych w postaci nakazu – oskarżonemu o przestępstwo popełnione z użyciem przemocy na szkodę osoby wspólnie zamieszkującej – opuszczenia lokalu mieszkalnego zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym.

W „Karcie – C” jest miejsce m.in. na okresową ocenę sytuacji w rodzinie oraz weryfikację indywidualnego planu pomocy dla osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, w zakresie działań podjętych przez poszczególnych przedstawicieli zespołu interdyscyplinarnego lub grupy roboczej, w tym i Policji. „Kartę” parafuje przewodniczący zespołu interdyscyplinarnego.

„Niebieska Karta – D” jest przeznaczona na wpisanie danych dotyczących osoby, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie, w tym określa się jej zachowanie (czy popycha, uderza, izoluje, ośmiesza, zmusza do

¹⁴ W. Mende, *Niebieskie Karty. Regulacje prawne*, „Policja 997”, listopad 2011, s. 12.

określonego zachowania itp.) względem osób w rodzinie, z podziałem na osoby dorosłe i dzieci. W „Karcie” zamieszcza się też inne informacje: od kiedy stosuje takie praktyki, czy są świadkowie stosowania przemocy, czy osoba była karana za przestępstwo z użyciem przemocy, czy ma nadzór kuratora sądowego, czy nadużywa alkoholu, środków odurzających, substancji psychotropowych lub leków, czy była leczona odwykowo, czy w związku z zachowaniami osoby były przeprowadzane interwencje Policji lub sprawą zajmował się sąd karny lub sąd rodzinny. Szczególnie ważna adnotacja odnosi się do respektowania i przestrzegania zaleceń zespołu interdyscyplinarnego, o których jest mowa w części XIII i XIV „Karty – D”, dotyczących zobowiązań podjętych przez osobę, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie. W części XV „Karty” odnajdujemy zapis o okresowej ocenie tej osoby. Całość poczynionych ustaleń podpisuje przewodniczący zespołu interdyscyplinarnego.

W pracach zespołu interdyscyplinarnego bierze udział koordynator procedury „Niebieskie Karty” lub inny funkcjonariusz wyznaczony przez kierownika komórki organizacyjnej lub jednostki organizacyjnej Policji. W przypadku stosowania przemocy w rodzinie wobec dziecka w pracach grupy roboczej powinien brać udział policjant z komórki organizacyjnej nieletnich i patologii. Dzielnicowy realizujący procedurę prowadzi teczkę zagadnieniową „Przemoc w rodzinie” odrębnie dla każdej rodziny. Niezależnie od instytucji, która wszczęła procedurę, w tece gromadzi się wszystkie dokumenty potwierdzające czynności podjęte przez Policję wobec przemocy w danej rodzinie.

Jeżeli zachodzi okoliczność, że osoba, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie, robi to w trakcie podejmowania kolejnych interwencji, wypełnia się nowy formularz „Niebieska Karta – A” w zakresie niezbędnym do udokumentowania kolejnego zdarzenia i przesyła się go do przewodniczącego zespołu interdyscyplinarnego. Zespół lub grupa wypełnia w zakresie niezbędnym formularz „Niebieska Karta – C” w celu udokumentowania ponownego zdarzenia związanego z przemocą w rodzinie.

W ramach procedury członkowie zespołu interdyscyplinarnego lub grupy roboczej:

- udzielają pomocy osobie dotkniętej przemocą,
- podejmują działania w stosunku do osoby sprawcy przemocy w rodzinie,
- zapraszają osobę członków rodziny (bez udziału dzieci) na spotkanie,
- opracowują indywidualny plan pomocy dla osoby dotkniętej przemocą w rodzinie i jej rodziny, który zawiera propozycje działań pomocowych lub rozstrzygają o braku zasadności podejmowania działań.

Przewodniczący zespołu interdyscyplinarnego wzywa osobę, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie, na spotkanie zespołu interdyscyplinarnego lub grupy roboczej. Spotkania tego nie można organizować w tym samym czasie co spotkania z osobą dotkniętą przemocą.

Członkowie zespołu interdyscyplinarnego lub grupy roboczej diagnozują sytuację rodziny dotkniętej przemocą, przekazują informacje o konsekwencjach

popęłnianych czynów, w tym także o konieczności podjęcia działań w celu zaprzestania stosowania przemocy w rodzinie. Również motywują do udziału w programach oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych, a w razie potrzeby przeprowadzają rozmowę pod kątem nadużywania alkoholu, środków odurzających, substancji psychotropowych lub leków. Jeżeli osoba, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie, nadużywa alkoholu, członkowie zespołu interdyscyplinarnego lub grupy roboczej kierują tę osobę do gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych.

O zakończeniu procedury powiadamia się podmioty uczestniczące w czynnościach podejmowanych wobec rodziny dotkniętej przemocą. Następuje to w przypadku ustania przemocy w rodzinie i uzasadnionego przypuszczenia o zaprzestaniu dalszego stosowania przemocy w rodzinie oraz po zrealizowaniu indywidualnego planu pomocy albo rozstrzygnięciu o braku zasadności podejmowania działań. Decyzja w tej sprawie wymaga udokumentowania w formie protokołu podpisanego przez przewodniczącego zespołu interdyscyplinarnego.

Za przykład może służyć zamieszczona poniżej wypełniona „Niebieska Karta –A” (patrz załącznik). Sporządza ją funkcjonariusz Policji przeprowadzający interwencję związaną z przemocą w rodzinie. Należy wyraźnie zaznaczyć, że nie stanowi ona zapisu, który może pojawiać się w innych przypadkach, ponieważ każde zdarzenie o znamionach przemocy w rodzinie charakteryzuje się odrębnymi właściwościami i należy je traktować indywidualnie.

Załącznik

Załączniki do rozporządzenia Rady Ministrów
z dnia 13 września 2011 r. (poz. 1245)

Załącznik nr 1

WZÓR

NIEBIESKA KARTA — A¹⁾

Komenda Miejska Policji w Słupsku

(pieczęć podmiotu, o którym mowa
w art. 9d ust. 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r.
o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie,
wypełniającego formularz „Niebieska Karta — A”)

Słupsk, 10 lutego 2012 r.
(miejscowość, data)

I. DANE OSOBY, CO DO KTÓREJ ISTNIEJE PODEJRZENIE, ŻE JEST DOTKNIĘTA PRZEMOCĄ W RODZINIE

1. Imię i nazwisko: Anita Kowal
2. Imiona rodziców: Adam, Ewa
3. Miejsce zamieszkania:
kod pocztowy: 76-200 miejscowość: Słupsk województwo: pomorskie
ulica: Piękna numer domu: 3 numer mieszkania: 2
numer telefonu: 623 803 888
4. Aktualny adres pobytu:
kod pocztowy: 76-200 miejscowość: Słupsk województwo: pomorskie
ulica: Piękna numer domu: 3 numer mieszkania: 2
numer telefonu: 576 875 059

II. INFORMACJA DOTYCZĄCA ZGŁOSZENIA PODEJRZENIA STOSOWANIA PRZEMOCY W RODZINIE

1. Zgłaszający:

osoba, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie:

Anita Kowal

2. Zgłaszający:

inna osoba (np. rodzic, opiekun prawny, opiekun faktyczny, osoba najbliższa, świadek):

.....

1) imię i nazwisko:

2) miejsce zamieszkania:

kod pocztowy: miejscowość: województwo:

ulica: numer domu: numer mieszkania:

numer telefonu:

III. DANE OSOBY, WOBEC KTÓREJ ISTNIEJE PODEJRZENIE, ŻE STOSUJE PRZEMOC W RODZINIE

1. Imię i nazwisko: Wiktor Kowal

2. Miejsce zamieszkania:

kod pocztowy: 76-200 miejscowość: Słupsk województwo: pomorskie

ulica: Piękna numer domu: 3 numer mieszkania: 2

numer telefonu: 867 899 554

3. Stosunek pokrewieństwa z osobą, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie:
Małżonek osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie

¹⁾ Części I—XV, XVII i XIX—XXI wypełniają przedstawiciele wszystkich pomiotów wymienionych w art. 9d ust. 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

Część XVI dodatkowo wypełnia przedstawiciel Policji.

Część XVIII dodatkowo wypełnia przedstawiciel ochrony zdrowia.

IV. CZY OSOBA, WOBEC KTÓREJ ISTNIEJE PODEJRZENIE, ŻE STOSUJE PRZEMOC W RODZINIE, ZACHOWYWAŁA SIĘ W NASTĘPUJĄCY SPOSÓB:

Formy przemocy w rodzinie	Wobec dorosłych			Wobec dzieci		
Stosowała przemoc fizyczną, w tym:	TAK	NIE	wobec kogo*	TAK	NIE	wobec kogo*
popychanie	X	—	żony	X	—	syna
uderzanie	X	—	żony	—	X	—
wykręcanie rąk	X	—	żony	—	X	—
duszenie	—	X	—	—	X	—
kopanie	—	X	—	—	X	—
spoliczkowanie	X	—	żony	—	X	—
inne (podać jakie)	—	X	—	—	X	—
Uszkodzenia ciała, w tym:	TAK	NIE	wobec kogo*	TAK	NIE	wobec kogo*
zasinienia	X	—	żony	—	X	—
zadrapania	X	—	żony	—	X	—
krwawienia	X	—	żony	—	X	—
oparzenia	—	X	—	—	X	—
inne (podać jakie)	—	X	—	—	X	—
Stosowała przemoc psychiczną, w tym:	TAK	NIE	wobec kogo*	TAK	NIE	wobec kogo*
izolację	—	X	—	—	X	—
wyzwiska	X	—	żony	X	—	syna
ośmieszanie	X	—	żony	X	—	syna
groźby	X	—	żony	—	X	—
kontrolowanie	X	—	żony	—	X	—
ograniczanie kontaktów	X	—	żony	—	X	—
krytykowanie	X	—	żony	—	X	—
poniżanie	X	—	żony	—	X	—
demoralizację	—	—	—	X	—	córki
ciągłe niepokojenie	—	—	—	—	X	—
inne (podać jakie)	—	—	—	—	X	—
Stosowała przemoc seksualną, w tym:	TAK	NIE	wobec kogo*	TAK	NIE	wobec kogo*
zmuszanie do obcowania płciowego i innych czynności seksualnych	—	X	—	—	X	—
Inny rodzaj zachowań, w tym:	TAK	NIE	wobec kogo*	TAK	NIE	wobec kogo*
niszczenie/uszkodzenie mienia	X	—	żony	—	X	—
zabór/przywłaszczenie mienia	—	X	—	—	X	—
groźba karalna/znieważenie	X	—	żony	—	X	—
zmuszanie do picia alkoholu	—	X	—	—	X	—
zmuszanie do zażywania środków odurzających lub substancji psychotropowych oraz niezleconych przez lekarza leków	—	X	—	—	—	—
inne działające na szkodę najbliższych (podać jakie)	—	X	—	—	X	—

* Na przykład: żony, męża, partnera, partnerki, matki, ojca, córki, syna.

V. OD JAK DAWNA TE ZACHOWANIA MAJĄ MIEJSCE

grudzień 2010 r., od chwili utraty pracy przez Wiktora Kowala

.....

.....

.....

VI. ZACHOWANIE

Zachowanie się osoby	Osoba, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie		Osoba, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie	
	TAK	NIE	TAK	NIE
trudność nawiązania kontaktu	X	—	—	X
spokojny/-na	—	X	X	—
placzliwy/-wa	X	—	—	X
zastraszony/-na	X	—	—	X
unika rozmów	X	—	—	X
agresywny/-na	—	X	X	—
stawia opór Policji	—	X	X	—

VII. OPIS MIEJSCA ZDARZENIA

(np. szkody, zniszczone sprzęty, nieporządek, rozbite szkło, uszkodzone drzwi, brud, ślady krwi, ślady spożywania alkoholu, wyczuwalna woń alkoholu, inne)

Nieporządek, rozbite szkło, ślady krwi na ubraniu osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą. Wyczuwalna woń alkoholu od osoby, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc.

VIII. ŚWIADKOWIE STOSOWANIA PRZEMOCY W RODZINIE

Świadek I

1. Imię i nazwisko: Mikołaj Kowal

2. Miejsce zamieszkania:

kod pocztowy: 76-200 miejscowość: Słupsk województwo: pomorskie

ulica: Piękna numer domu: 3 numer mieszkania: 2

numer telefonu: 500 381 231

Świadek II

1. Imię i nazwisko: Agata Kowal

2. Miejsce zamieszkania:

kod pocztowy: 76-200 miejscowość: Słupsk województwo: pomorskie

ulica: Piękna numer domu: 3 numer mieszkania: 2

numer telefonu: 601 425 321

Świadek III

1. Imię i nazwisko:

2. Miejsce zamieszkania:

kod pocztowy: miejscowość: województwo:

ulica: numer domu: numer mieszkania:

numer telefonu:

IX. CZY OSOBA, WOBEC KTÓREJ ISTNIEJE PODEJRZENIE, ŻE STOSUJE PRZEMOC W RODZINIE, BYŁA JUŻ KIEDYKOLWIEK KARANA ZA PRZESTĘPSTWO Z UŻYCIEM PRZEMOCY LUB GROŹBY JEJ UŻYCIA:

TAK ☐

NIE ☒

NIE USTALONO ☐

X. CZY W STOSUNKU DO OSOBY, WOBEC KTÓREJ ISTNIEJE PODEJRZENIE, ŻE STOSUJE PRZEMOC W RODZINIE, SĄD ZASTOSOWAŁ DOZÓR KURATORA SĄDOWEGO:

TAK ☐

NIE ☒

NIE USTALONO ☐

XI. CZY OSOBA, WOBEC KTÓREJ ISTNIEJE PODEJRZENIE, ŻE STOSUJE PRZEMOC W RODZINIE, NADUŻYWA ALKOHOLU:

TAK ☒

NIE ☐

NIE USTALONO ☐

XII. CZY OSOBA, WOBEC KTÓREJ ISTNIEJE PODEJRZENIE, ŻE STOSUJE PRZEMOC W RODZINIE, NADUŻYWA ŚRODKÓW ODURZAJĄCYCH, SUBSTANCJI PSYCHOTROPOWYCH LUB LEKÓW:

TAK ☐

NIE ☒

NIE USTALONO ☐

XIII. CZY OSOBA, WOBEC KTÓREJ ISTNIEJE PODEJRZENIE, ŻE STOSUJE PRZEMOC W RODZINIE, BYŁA LECZONA PSYCHIATRYCZNIE:

TAK ☐

NIE ☒

NIE USTALONO ☐

XIV. CZY OSOBA, WOBEC KTÓREJ ISTNIEJE PODEJRZENIE, ŻE STOSUJE PRZEMOC W RODZINIE, POSIADA BRON:

TAK ☐

NIE ☒

NIE USTALONO ☐

XV. CZY W ZWIĄZKU ZE STOSOWANIEM PRZEMOCY W RODZINIE BYŁY PODEJMOWANE NASTĘPUJĄCE DZIAŁANIA:

☒ powiadomienie i interwencje Policji

☐ powiadomienie prokuratury

☐ zatrzymanie

☐ dozór Policji

☐ wydanie zakazu kontaktowania się z określonymi osobami

☐ wydanie zakazu zbliżania się do określonych osób

☐ wydanie postanowienia o obowiązku opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym

☐ tymczasowe aresztowanie

☐ wszczęcie postępowania karnego lub innego postępowania sądowego (jakiego? np. rozwodowego, rodzinnego)

☐ poddanie wykonywania władzy rodzicielskiej stałemu nadzorowi kuratora sądowego

☐ odebranie dziecka w razie bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia w związku z przemocą w rodzinie

☐ zobowiązanie do poddania się leczeniu odwykowemu (w stosunku do kogo?)

☐ leczenie innych uzależnień (jakich, w stosunku do kogo?)

☐ zobowiązanie do uczestnictwa w programach oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych (nałożone przez kogo?)

☐ udzielono pomocy medycznej

☐ inne działania (jakie?)

XVI. DZIAŁANIA PODJĘTE PRZEZ POLICJĘ

Działania podjęte przez Policję	Osoba, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie		Osoba, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie	
	TAK	NIE	TAK	NIE
pouczenie	X	—	X	—
środki przymusu bezpośredniego (jakie?) <i>Sila fizyczna</i>	—	X	X	—
badanie na zawartość alkoholu w organizmie	(wynik)	X	1,67 mg/l (wynik)	—
izba wytrzeźwień	—	X	X	—
policyjne pomieszczenia dla osób zatrzymanych/do wytrzeźwienia	—	X	—	X
policyjne pomieszczenia dla osób zatrzymanych	—	X	—	X
policyjna izba dziecka	—	X	—	X

XVII. DANE DOTYCZĄCE RODZINY

Inne osoby pozostające we wspólnym gospodarstwie z osobą, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie:

Lp.	Imię i nazwisko	Stosunek pokrewieństwa	Wiek	Czym się zajmuje*
1	<i>Mikołaj Kowal</i>	<i>syn</i>	<i>17</i>	<i>uczeń LO I, Słupsk, kl. II</i>
2	<i>Agata Kowal</i>	<i>córka</i>	<i>15</i>	<i>uczennica Gimnazjum nr 1, Słupsk, kl. A</i>
3				
4				

* Zawód, miejsce pracy, w przypadku dzieci — szkoła/klasa.

XVIII. INFORMACJE DOTYCZĄCE STANU ZDROWIA OSOBY, CO DO KTÓREJ ISTNIEJE PODEJRZENIE, ŻE JEST DOTKNIĘTA PRZEMOCĄ W RODZINIE

1. Stan psychiczny:

- ☐ pobudzony/-na
 ☐ ospały/-ła/apatyczny/-na
 ☐ płaczący/-wa
☐ agresywny/-na
 ☐ lękliwy/-wa
 ☐ inny/-na (jaki/-ka?)

2. Porozumiewanie się:

- ☐ chętnie nawiązuje kontakt
 ☐ trudno nawiązuje kontakt
☐ mało mówny/-na
 ☐ jąka się
☐ krzyczy
 ☐ wypowiada się nielogicznie
☐ odmawia odpowiedzi na zadawane pytania
☐ porozumiewa się niewerbalnie (np. językiem migowym, gestami, piktogramami itp.)

Reakcja na osobę towarzyszącą (szczególnie ważne w przypadku dzieci):

3. Rodzaje uszkodzeń:

☐ skaleczenia	☐ ślady nakłucia	☐ ślady ugryzienia
☐ otarcia naskórka	☐ siniaki	☐ krwawienia
☐ ślady oparzenia	☐ zwichnięcia	☐ złamania kości

4. Stan higieny:

Skóra:	☐ czysta	☐ brudna
	☐ wysuszona	☐ odmrożona
	☐ odparzona	☐ odleżyny
	☐ pieluszkowe zapalenie skóry	
Włosy:	☐ czyste	☐ brudne
	☐ wszawica	☐ łysienie/włosy powyrywane
	☐ ciemieniucha	

5. Inne objawy podejrzenia stosowania przemocy w rodzinie/zaniedbania:

☐ strój brudny/nieadekwatny do pory roku	☐ waga/wzrost nieadekwatne do wieku
☐ rozwój nieadekwatny do wieku	☐ wyniszczenie organizmu
☐ odwodnienie	☐ ponawianie zgłoszeń do lekarza
☐ niekorzystanie z pomocy lekarza mimo przewlekłej choroby	
☐ niestosowanie się do wcześniejszych zaleceń lekarskich	

6. Obrażenia i objawy spójne z wersją przedstawioną przez osobę, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie:

TAK ☐ NIE ☐

7. W przypadku dziecka obrażenia i objawy spójne również z wersją przedstawioną przez rodzica lub opiekuna prawnego lub opiekuna faktycznego:

TAK ☐ NIE ☐

8. Konieczność przeprowadzenia konsultacji specjalistycznej:

TAK ☐ NIE ☐

9. Podjęte leczenie:

- ☐ przyjęto na oddział szpitalny (jaki?)
- ☐ skierowano do szpitala (jakiego?)
- ☐ udzielono pomocy ambulatoryjnej ☐ odesłano do domu
- ☐ inne (jakie?)

10. Poinformowano o możliwości otrzymania zaświadczenia lekarskiego o przyczynach i rodzaju uszkodzeń ciała związanych z przemocą w rodzinie na podstawie rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 22 października 2010 r. w sprawie wzoru zaświadczenia lekarskiego o przyczynach i rodzaju uszkodzeń ciała związanych z użyciem przemocy w rodzinie (Dz. U. Nr 201, poz. 1334).

TAK ☐ NIE ☐

11. Wydano zaświadczenie lekarskie:

TAK ☐ NIE ☐

12. Wydano skierowanie na badanie lekarskie:

TAK ☐ NIE ☐

13. Wydano zwolnienie lekarskie od pracy:

TAK ☐ NIE ☐

XIX. PODJĘTE DZIAŁANIA INTERWENCYJNE

1. Działania zmierzające do zapewnienia bezpieczeństwa osobie, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie:

☒ powiadomienie Policji

☐ udzielenie pomocy socjalnej

☐ udzielenie pomocy medycznej

(w przypadku przemocy seksualnej należy działać zgodnie z procedurą postępowania Policji i placówki medycznej)

☐ inne (jakie?)

2. Działania zmierzające do zapewnienia bezpieczeństwa osobie, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, poprzez zapewnienie jej miejsca w placówce całodobowej:

☐ specjalistycznym ośrodku wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie

☐ ośrodka wsparcia

☐ ośrodka interwencji kryzysowej

☐ domu dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży

☐ szpitalu

☐ innych (jakich?) *Nie realizowano*

3. Działania zmierzające do udzielenia pomocy dzieciom

Dzieci pozostały w domu pod opieką matki. W jej obecności przekazano rodzinie informacje o możliwości udzielenia pomocy psychologa przy współpracy z pedagogiem szkolnym.

4. Przekazanie informacji organom właściwym do prowadzenia postępowania przygotowawczego

W toku przeprowadzonych czynności nie przekazywano informacji organom właściwym do przeprowadzenia postępowania przygotowawczego z uwagi na brak podstaw.

5. Inne (jakie?)

Osoba, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc, została umieszczona w izbie wytrzeźwień.

XX. WNIOSKI PRZEDSTAWICIELA PODMIOTU WYPEŁNIAJĄCEGO FORMULARZ

Z uwagi na informacje o nadużywaniu alkoholu przez osobę, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc, należy powiadomić Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych przy Urzędzie Miasta w Słupsku.

XXI. DODATKOWE INFORMACJE

Z uwagi na brak środków utrzymania rodziny należałoby udzielić rodzinie wsparcia materialnego za pośrednictwem Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Słupsku.

Sierż. Jan Kowalski

(podpis przedstawiciela podmiotu wypełniającego formularz „Niebieska Karta – A”)

KMP Słupsk

(data wpływu formularza „Niebieska Karta – A” do przewodniczącego zespołu interdyscyplinarnego)

WZÓR

NIEBIESKA KARTA — B

POUCZENIE DLA OSÓB DOTKNIĘTYCH PRZEMOCĄ W RODZINIE

Co to jest przemoc w rodzinie?

Przemoc w rodzinie to jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny, a także innych osób wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.

Kto może być ofiarą przemocy w rodzinie?

- współmałżonkowie
- partnerzy w związkach nieformalnych
- dzieci
- osoby starsze
- osoby niepełnosprawne

Najczęstsze formy przemocy w rodzinie to:

Przemoc fizyczna:

- bicie, popychanie, kopanie, duszenie, bicie przedmiotami, parzenie, policzkowanie...

Przemoc psychiczna:

- wyśmiewanie, szydzenie, lżenie, okazywanie braku szacunku, poddawanie stałej krytyce, kontrolowanie i ograniczanie kontaktu z bliskimi...

Przemoc seksualna:

- wymuszanie pożycia seksualnego, wymuszanie nieakceptowanych praktyk seksualnych, wymuszanie seksu z osobami trzecimi...

Inny rodzaj zachowań:

- zmuszanie do oddawania uzyskiwanych środków finansowych, uniemożliwienie podjęcia pracy, niezaspokajanie podstawowych potrzeb materialnych...
- niszczenie rzeczy osobistych
- demolowanie mieszkania
- wynoszenie sprzętów domowych i ich sprzedawanie
- pozostawianie bez opieki osoby, która z powodu choroby, niepełnosprawności bądź wieku nie może samodzielnie zaspokoić swoich potrzeb
- zmuszanie do picia alkoholu
- zmuszanie do zażywania środków odurzających, substancji psychotropowych lub leków

PAMIĘTAJ!!!

Prawo zabrania stosowania przemocy i krzywdzenia swoich bliskich. Jeżeli Ty lub ktoś z Twoich bliskich jest ofiarą przemocy ze strony osoby najbliższej, nie wstydź się prosić o pomoc. Prawo stoi po Twojej stronie!

Jeżeli doznajesz takich zachowań, powiadom:

- Policję, dzwoniąc na numer 997 lub 112,
- prokuraturę.

Policjant ma obowiązek:

- **zapewnienia bezpieczeństwa** (art. 15a ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji — policjanci, wykonując czynności, mają prawo zatrzymywania sprawców przemocy w rodzinie stwarzających bezpośrednie zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzkiego);
- **przekazania informacji o interweniujących policjantach** (stopień, imię i nazwisko oraz numer identyfikacyjny policjantów, nazwa i siedziba jednostki, w której pełnią służbę);
- **przekazania, na wniosek sądu lub prokuratury, dokumentacji policyjnej** jako dowodów w postępowaniu;
- **uczestniczenia, na wniosek sądu, jako świadkowie** w sprawie karnej.

Prokurator w toku postępowania przygotowawczego ma prawo do:

- oddania podejrzanego pod dozór Policji z zakazem kontaktowania się z pokrzywdzonym;
- oddania podejrzanego pod dozór Policji zamiast zastosowania tymczasowego aresztowania, pod warunkiem że oskarżony w wyznaczonym terminie opuści lokal zajmowany wspólnie z pokrzywdzonym oraz określi miejsce swojego pobytu;
- nakazania podejrzanemu opuszczenia lokalu mieszkalnego zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym — jeżeli zachodzi uzasadniona obawa, że oskarżony ponownie popełni przestępstwo z użyciem przemocy wobec tej osoby, zwłaszcza gdy popełnieniem takiego przestępstwa groził.

Polskie prawo ściga sprawców przestępstw przeciwko osobom bliskim za:

- znęcanie się fizyczne lub psychiczne nad osobą najbliższą lub nad inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy albo nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny — art. 207 k.k.;
- uderzenie człowieka lub naruszenie jego nietykalności cielesnej w inny sposób — art. 217 k.k. (ściganie przestępstwa odbywa się z oskarżenia prywatnego);
- pozbawienie człowieka wolności — art. 189 k.k.;
- grożenie innej osobie popełnieniem przestępstwa na jej szkodę lub szkodę osoby najbliższej, jeżeli groźba wzbudza w zagrożonym uzasadnioną obawę, że będzie spełniona — art. 190 k.k. (ściganie na wniosek pokrzywdzonego);
- wzbudzanie u innej osoby uzasadnionego okolicznościami poczucia zagrożenia lub naruszenie jej prywatności poprzez uporczywe nękanie — art. 190a § 1 k.k. (ściganie na wniosek pokrzywdzonego);
- stosowanie przemocy lub groźby bezprawnej, w celu zmuszenia innej osoby do określonego działania, zaniechania lub znoszenia określonego stanu — art. 191 k.k.;
- utrwalanie wizerunku nagiej osoby lub osoby w trakcie czynności seksualnej, przez użycie wobec niej przemocy, groźby bezprawnej lub podstępny, albo rozpowszechnienie wizerunku nagiej osoby lub w trakcie czynności seksualnej bez jej zgody — art. 191a k.k. (ściganie na wniosek pokrzywdzonego);
- doprowadzenie innej osoby do obcowania płciowego przemocą, groźbą bezprawną lub podstępem (zgwałcenie) oraz doprowadzenie w ten sam sposób innej osoby do poddania się innej czynności seksualnej lub wykonania takiej czynności — art. 197 k.k. (ściganie na wniosek pokrzywdzonego); /UWAGA! Przestępstwo to popełnia również małżonek, który dopuszcza się zgwałcenia współmałżonka!;/
- spowodowanie ciężkiego uszczerbku na zdrowiu w postaci: pozbawienia człowieka wzroku, słuchu, mowy, zdolności płodzenia bądź innego ciężkiego kalectwa, ciężkiej choroby nieuleczalnej lub długotrwałej, choroby realnie zagrażającej życiu, trwałej choroby psychicznej, całkowitej lub znacznej trwałej niezdolności do pracy w zawodzie lub trwałego, istotnego zeszpecenia lub zniekształcenia ciała — art. 156 k.k.;
- spowodowanie naruszenia czynności narządu ciała lub rozstroju zdrowia, w wyniku którego pokrzywdzonym jest osoba najbliższa — art. 157 § 1 i 2 k.k. (ściganie na wniosek pokrzywdzonego);
- uporczywe uchylanie się od wykonania ciążącego z mocy ustawy lub orzeczenia sądowego obowiązku opieki przez nielożenie na utrzymanie osoby najbliższej lub innej osoby i przez to narażanie jej na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych (uchylanie się od obowiązku alimentacyjnego) — art. 209 k.k. (ściganie na wniosek pokrzywdzonego, organu opieki społecznej lub innego właściwego organu);
- kradzież lub kradzież z włamaniem na szkodę osoby najbliższej — art. 278 k.k. i art. 279 k.k. (ściganie na wniosek pokrzywdzonego);
- niszczenie, uszkadzanie cudzej rzeczy lub czynienie jej niezdatną do użytku — art. 288 k.k. (ściganie na wniosek pokrzywdzonego);
- porzucenie wbrew obowiązkowi troszczenia się o małoletniego poniżej lat 15 albo o osobę nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny — art. 210 k.k.;
- uprowadzenie lub zatrzymanie małoletniego poniżej lat 15 albo osoby nieporadnej ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny, wbrew woli osoby powołanej do opieki lub nadzoru — art. 211 k.k.;
- obcowanie płciowe z małoletnim poniżej lat 15 lub dopuszczenie się wobec takiej osoby innej czynności seksualnej lub doprowadzenie jej do poddania się takim czynnościom albo do ich wykonania — art. 200 k.k.;
- rozpijanie małoletniego, przez dostarczanie mu napoju alkoholowego, ułatwianie jego spożycia, lub nakłanianie go do spożycia takiego napoju — art. 208 k.k.

Masz też prawo do złożenia na Policji lub w prokuraturze zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa przez osobę, która krzywdzi Ciebie i Twoją rodzinę.

PAMIĘTAJ!!!

Sprawca przemocy wobec bliskich, gdy czuje się bezkarny, prawdopodobnie nie zmieni się, będzie dalej stosował przemoc, bez względu na składane obietnice; następnym razem może być znacznie gorzej.

Jeżeli jednak zaufasz jego deklaracjom o zmianie zachowania wobec Ciebie/Twojej rodziny i zechcesz się wycofać, pamiętaj, że złożone przez Ciebie dotychczas zeznania nie będą mogły być wykorzystane przez prawne instytucje działające po to, aby Ci pomóc. Dlatego zanim podejmiesz taką decyzję, zastanów się i skonsultuj ją z psychologiem, terapeutą lub inną osobą pomagającą ofiarom przemocy w rodzinie, np. w specjalistycznym ośrodku wsparcia dla ofiar przemocy rodzinie, ośrodku interwencji kryzysowej.

PAMIĘTAJ!!!

Zahamowanie przemocy w rodzinie jest możliwe — możesz z nią walczyć i uzyskać pomoc dla siebie i swoich bliskich.

Jak to możliwe?

Zrób dwa kroki:

1. Krok pierwszy — zanotuj przebieg zdarzenia (pamięć bywa zawodna):

Kto Cię skrzywdził? (imię i nazwisko)

Kim jest dla Ciebie sprawca przemocy w rodzinie? (Podać kto — mąż, żona, partner, partnerka, ojciec, matka, brat, siostra, syn, córka, inne)

Kiedy to się stało? data godzina miejsce

Na czym polegała przemoc? (awantura, krzyk, łżenie, bicie, kopanie, rzucanie sprzętami, niszczenie sprzętów, bicie dzieci, groźby pobicia, groźby zabicia, wyrzucanie z domu, inne — podać jakie?)

Kto widział, słyszał przebieg zdarzenia?

Kto interweniował? (imię i nazwisko policjanta, jego numer służbowy, jednostka)

Czy po raz pierwszy Policja interweniuje w Twoim domu w takiej sprawie?

TAK ☐

NIE ☐

Jak często dochodzi do przemocy w Twoim domu? (raz w miesiącu, raz na tydzień, częściej)

Kiedy to się wydarzyło poprzednim razem?

Czy przemoc w rodzinie towarzyszy picie alkoholu?

TAK ☐

NIE ☐

Czy zawsze krzywdzi Cię ten sam sprawca?

TAK ☐

NIE ☐

Czy sprawca był już karany sądowo za czyn podobny?

TAK ☐

NIE ☐

Czy wobec sprawcy sąd zastosował dozór kuratora sądowego?

TAK ☐

NIE ☐

2. Krok drugi — do kogo możesz zwrócić się o pomoc?

Czy kiedykolwiek korzystałeś/korzystałaś z pomocy instytucji lub organizacji obowiązanych do udzielania pomocy?

TAK ☐

NIE ☐

Jeżeli: „TAK”, to z pomocy jakich instytucji lub organizacji?

Jeżeli: „NIE”, to poniżej podajemy Ci nazwy instytucji i organizacji, z których pomocy możesz skorzystać i się do nich zwrócić:

- **Ośrodki pomocy społecznej** — pomogą Ci w sprawach socjalnych, bytowych i prawnych.
- **Powiatowe centra pomocy rodzinie** — pomogą Ci w zakresie prawnym, socjalnym, terapeutycznym lub udzielą informacji na temat instytucji lokalnie działających w tym zakresie w Twojej miejscowości.
- **Ośrodki interwencji kryzysowej** — zapewnią schronienie Tobie i Twojej rodzinie, gdy jesteś ofiarą przemocy w rodzinie, udzielą Ci pomocy i wsparcia w przezwyciężeniu sytuacji kryzysowej, a także opracują plan pomocy.

- **Ośrodki wsparcia** — zapewnią schronienie Tobie i Twojej rodzinie, gdy jesteś ofiarą przemocy w rodzinie, udzielą Ci pomocy i wsparcia w przezwyciężeniu sytuacji kryzysowej.
- **Specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie** — zapewnią bezpłatne schronienie Tobie i Twojej rodzinie, gdy jesteś ofiarą przemocy w rodzinie, oraz udzielą Ci specjalistycznej pomocy, w tym: pomocy psychologicznej, prawnej, socjalnej, terapeutycznej i medycznej, oraz wsparcia w przezwyciężeniu sytuacji kryzysowej, a także opracują plan pomocy.
- **Prokuratura, Policja** — możesz tam złożyć zawiadomienie o przestępstwie znęcania się popełnionym na Twoją szkodę lub na szkodę Twoich bliskich i poprosić o udzielenie podstawowej informacji prawnej.
- **Sąd rodzinny i opiekuńczy** — możesz tam złożyć pozew w sprawach rodzinnych lub wnioski dotyczący spraw opiekuńczych Twoich dzieci.
- **Ochrona zdrowia** — możesz tam uzyskać zaświadczenie lekarskie o doznanych obrażeniach, poprosić o pomoc lekarską, spytać o adresy specjalistycznych poradni lekarskich.
- **Komisje rozwiązywania problemów alkoholowych** — jeżeli przemocy w Twoim domu towarzyszy picie alkoholu, możesz zwrócić się do nich z wnioskiem o skierowanie sprawcy przemocy na leczenie odwykowe lub uzyskać inną pomoc związaną z nadużywaniem przez niego alkoholu.

Na Twoim terenie funkcjonują lokalne placówki udzielające pomocy ofiarom przemocy w rodzinie:

Lp.	Nazwa instytucji/organizacji	Adres instytucji/organizacji	Telefon	Adres mailowy

Możesz zadzwonić również pod numery telefonów:

- **Ogólnopolskiego Pogotowia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia”** tel. 801 12 00 02 (płatny pierwszy impuls, linia czynna od poniedziałku do soboty w godzinach 8⁰⁰–22⁰⁰, w niedziele i święta w godzinach 8⁰⁰–16⁰⁰), tel. (22) 666 28 50 — **dyżur prawny** (linia płatna, czynna w poniedziałek i wtorek w godzinach 17⁰⁰–21⁰⁰), **Poradnia e-mailowa:** niebieskalinia@niebieskalinia.info.
- **Policyjnego Telefonu Zaufania** tel. 800 120 226 (linia bezpłatna przy połączeniu z telefonów stacjonarnych, czynna codziennie w godzinach od 9³⁰ do 15³⁰, od godz. 15³⁰ do 9³⁰ włączony jest automat).

WAŻNE

Na skutek wszczęcia procedury „Niebieskie Karty” informacja dotycząca Twojej sytuacji rodzinnej zostanie przekazana przewodniczącemu zespołu interdyscyplinarnego, który podejmie dalsze działania.

Zawsze możesz wzywać Policję na interwencję, poinformować prokuraturę oraz zwrócić się o pomoc do podmiotu/organizacji realizujących działania na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Możesz również poprosić dzielnicowego, aby przyszedł do Twojego domu i udzielił stosownej pomocy i niezbędnych informacji.

NIEBIESKA KARTA – C

.....
(miejscowość, data)

I. DANE BEZ ZMIAN

- 1) osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie ☐
- 2) osoby, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie ☐

II. WERYFIKACJA DANYCH OSOBY, CO DO KTÓREJ ISTNIEJE PODEJRZENIE, ŻE JEST DOTKNIĘTA PRZEMOCĄ W RODZINIE

1. Imię i nazwisko:

2. Imiona rodziców:

3. Miejsce zamieszkania:

kod pocztowy: miejscowość: województwo:

ulica: numer domu: numer mieszkania:

numer telefonu:

4. Aktualny adres pobytu:

kod pocztowy: miejscowość: województwo:

ulica: numer domu: numer mieszkania:

numer telefonu:

III. WERYFIKACJA DANYCH OSOBY, WOBEC KTÓREJ ISTNIEJE PODEJRZENIE, ŻE STOSUJE PRZEMOC W RODZINIE

1. Imię i nazwisko:

2. Miejsce zamieszkania:

kod pocztowy: miejscowość: województwo:

ulica: numer domu: numer mieszkania:

numer telefonu:

3. Stopień pokrewieństwa ze zgłaszającą/-cym:

IV. DIAGNOZA SYTUACJI OSOBY, CO DO KTÓREJ ISTNIEJE PODEJRZENIE, ŻE JEST DOTKNIĘTA PRZEMOCĄ W RODZINIE

1. Sytuacja rodzinna:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Sytuacja zawodowa:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Sytuacja ekonomiczna:

.....

.....

.....

.....

.....

4. Sytuacja mieszkaniowa:

.....

.....

.....

.....

.....

5. Sytuacja zdrowotna:

.....

.....

.....

.....

.....

6. Sytuacja dzieci (rodzinna, edukacyjna, wychowawcza, zdrowotna itp.):

.....

.....

.....

.....

.....

V. INDYWIDUALNY PLAN POMOCY DLA OSOBY, CO DO KTÓREJ ISTNIEJE PODEJRZENIE, ŻE JEST DOTKNIĘTA PRZEMOCĄ W RODZINIE, W ZAKRESIE DZIAŁAŃ PRZEDSTAWICIELI:

1. Jednostki organizacyjnej pomocy społecznej:

- ☐ praca socjalna, w tym cykliczne wizyty w środowisku
- ☐ poinformowanie o warunkach korzystania ze świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej
- ☐ wskazanie na możliwość skorzystania z pomocy psychologicznej, prawnej oraz w formie poradnictwa – medycznego, zawodowego i rodzinnego
- ☐ skierowanie osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, do placówki dla ofiar przemocy w rodzinie, w szczególności do specjalistycznego ośrodka wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie
- ☐ skierowanie dzieci do placówki opiekuńczo-wychowawczej wsparcia dziennego (np. świetlicy, klubu, ogniska wychowawczego)
- ☐ powiadomienie sądu rodzinnego i opiekuńczego o sytuacji dzieci
- ☐ inne (jakie?)

.....

.....

.....

2. Gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych:

- ☐ skierowanie do udziału w grupach wsparcia dla osób współzależnych
- ☐ poinformowanie o możliwościach prawnych dotyczących zobowiązania poddania osoby, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie, do poddania się leczeniu odwykowemu
- ☐ skierowanie do udziału w grupie terapeutycznej
- ☐ skierowanie do udziału w grupie samopomocowej
- ☐ inne (jakie?)
.....
.....
.....

3. Policji:

- ☐ systematyczne wizyty sprawdzające stan bezpieczeństwa osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, odbywające się
(podać częstotliwość wizyt uzgodnioną przez zespół interdyscyplinarny lub grupę roboczą)
- ☐ poinformowanie osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, że znęcanie się fizyczne i psychiczne jest przestępstwem, i przedstawienie aspektów odpowiedzialności karnej
- ☐ poinformowanie o możliwości przeprowadzenia badania lekarskiego
- ☐ wszczęcie postępowania przygotowawczego
- ☐ wystąpienie do prokuratora z wnioskiem o zastosowanie właściwych środków zapobiegawczych
- ☐ inne (jakie?)
.....
.....
.....

4. Oświaty:

- ☐ objęcie dziecka/dzieci pomocą psychologiczno-pedagogiczną w przedszkolu, szkole lub innej placówce, odpowiednio w formie:
 - ☐ klasy terapeutycznej
 - ☐ zajęć rozwijających uzdolnienia
 - ☐ zajęć dydaktyczno-wyrównawczych
 - ☐ zajęć specjalistycznych: korekcyjno-kompensacyjnych, logopedycznych, socjoterapeutycznych oraz innych zajęć o charakterze terapeutycznym
 - ☐ zajęć związanych z wyborem kierunku kształcenia i zawodu oraz planowaniem kształcenia i kariery zawodowej — w przypadku uczniów gimnazjum i szkół ponadgimnazjalnych
 - ☐ porad i konsultacji
- ☐ objęcie rodziców/opiekunów pomocą psychologiczno-pedagogiczną w formie: porad, konsultacji, warsztatów lub szkoleń
- ☐ pomoc materialna i jej rodzaj: wypoczynek wakacyjny, dożywianie, stypendium szkolne, zasiłek szkolny
- ☐ konsultacja w poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej, skierowanie do pomocy terapeutycznej
- ☐ powiadomienie sądu rodzinnego i opiekuńczego o sytuacji dziecka
- ☐ poinformowanie rodzica/opiekuna o możliwości uzyskania pomocy oferowanej przez placówki opiekuńczo-wychowawcze wsparcia dziennego
- ☐ inne (jakie?)
.....
.....
.....

5. Ochrony zdrowia:

- ☐ skierowanie osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, do lekarza podstawowej opieki zdrowotnej ze wskazaniem co do dalszych ewentualnych konsultacji medycznych
- ☐ skierowanie osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, na konsultacje psychiatryczne
- ☐ skierowanie osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, do lekarza w celu uzyskania zaświadczenia lekarskiego o ustaleniu przyczyn i rodzaju uszkodzeń ciała związanych z użyciem przemocy w rodzinie
- ☐ inne (jakie?)
-
-
-

6. Pozostałych członków zespołu interdyscyplinarnego lub grupy roboczej:

.....

.....

.....

.....

VI. ZOBOWIĄZANIA, JAKIE PODJĘŁA OSOBA, CO DO KTÓREJ ISTNIEJE PODEJRZENIE, ŻE JEST DOTKNIĘTA PRZEMOCĄ W RODZINIE

.....

.....

.....

.....

VII. OKRESOWA OCENA SYTUACJI RODZINY ORAZ OSOBY, CO DO KTÓREJ ISTNIEJE PODEJRZENIE, ŻE JEST DOTKNIĘTA PRZEMOCĄ W RODZINIE

- ☐ raz w tygodniu ☐ raz w miesiącu ☐ raz na trzy miesiące
- ☐ w innych terminach (jakich?)

VIII. WERYFIKACJA INDYWIDUALNEGO PLANU POMOCY DLA OSOBY, CO DO KTÓREJ ISTNIEJE PODEJRZENIE, ŻE JEST DOTKNIĘTA PRZEMOCĄ W RODZINIE, W ZAKRESIE DZIAŁAŃ PRZEDSTAWICIELI

1) jednostki organizacyjnej pomocy społecznej:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2) gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3) Policji:

.....
.....
.....
.....
.....

4) oświaty:

.....
.....
.....
.....
.....

5) ochrony zdrowia:

.....
.....
.....
.....
.....

6) pozostałych członków zespołu interdyscyplinarnego lub grupy roboczej:

.....
.....
.....
.....
.....

IX. CZY W PRZYPADKU PODEJRZENIA POPEŁNIENIA PRZESTĘPSTWA ZOSTAŁY PRZEKAZANE INFORMACJE
WŁAŚCIWYM ORGANOM PROWADZĄCYM POSTĘPOWANIE PRZYGOTOWAWCZE:

TAK ☐

NIE ☐

X. OPIS KOLEJNEGO ZDARZENIA PRZEMOCY W RODZINIE W TRAKCIE TRWANIA PROCEDURY

.....
.....
.....
.....
.....

.....
(podpis przewodniczącego
zespołu interdyscyplinarnego)

NIEBIESKA KARTA – D

.....
(miejscowość, data)

I. DANE OSOBY, WOBEC KTÓREJ ISTNIEJE PODEJRZENIE, ŻE STOSUJE PRZEMOC W RODZINIE

1. Imię i nazwisko:
2. Data i miejsce urodzenia:, w
3. Stan cywilny:
4. Miejsce zamieszkania:
 kod pocztowy: miejscowość: województwo:
 ulica: numer domu: numer mieszkania:
 numer telefonu:
5. Aktualny adres pobytu:
 kod pocztowy: miejscowość: województwo:
 ulica: numer domu: numer mieszkania:
 numer telefonu:
6. Miejsce pracy/źródło utrzymania:

II. CZY ZDARZA SIĘ, ŻE OSOBA, WOBEC KTÓREJ ISTNIEJE PODEJRZENIE, ŻE STOSUJE PRZEMOC W RODZINIE, ZACHOWUJE SIĘ W NASTĘPUJĄCY SPOSÓB:

Formy przemocy w rodzinie	Wobec dorosłych			Wobec dzieci		
Stosowała przemoc fizyczną, w tym:	TAK	NIE	wobec kogo*	TAK	NIE	wobec kogo*
popychanie						
uderzanie						
wykręcanie rąk						
duszenie						
kopanie						
spoliczkowanie						
inne (podać jakie)						
Uszkodzenia ciała, w tym:	TAK	NIE	wobec kogo*	TAK	NIE	wobec kogo*
zasinienia						
zadrapania						
krwawienia						
oparzenia						
inne (podać jakie)						
Stosowała przemoc psychiczną, w tym:	TAK	NIE	wobec kogo*	TAK	NIE	wobec kogo*
izolację						
wyzwiska						
ośmieszanie						
groźby						
kontrolowanie						
ograniczanie kontaktów						
krytykowanie						

poniżanie						
demoralizację						
ciągłe niepokojenie						
inne (podać jakie)						
Stosowała przemoc seksualną, w tym:	TAK	NIE	wobec kogo*	TAK	NIE	wobec kogo*
zmuszanie do obcowania płciowego i innych czynności seksualnych						
Inny rodzaj zachowań, w tym:	TAK	NIE	wobec kogo*	TAK	NIE	wobec kogo*
niszczenie/uszkodzenie mienia						
zabór/przywłaszczenie mienia						
groźba karalna/ znieważenie						
zmuszanie do picia alkoholu						
zmuszanie do zażywania środków odurzających lub substancji psychotropowych oraz niezleconych przez lekarza leków						
inne działające na szkodę najbliższych (podać jakie)						

* Na przykład: żony, męża, partnera, partnerki, matki, ojca, córki, syna.

III. OD JAK DAWNA TE ZACHOWANIA MAJĄ MIEJSCE

.....

.....

.....

IV. CZY SĄ ŚWIADKOWIE STOSOWANIA PRZEMOCY W RODZINIE:

TAK ☐ NIE ☐ NIE USTALONO ☐

V. CZY BYŁ/BYŁA PAN/PANI JUŻ KIEDYKOLWIEK KARANY/KARANA ZA PRZESTĘPSTWO Z UŻYCIEM PRZEMOCY LUB GROŹBY JEJ UŻYCIA:

TAK ☐ NIE ☐ NIE USTALONO ☐

VI. CZY WOBEC PANA/PANI SĄD ZASTOSOWAŁ DOZÓR KURATORA SĄDOWEGO:

TAK ☐ NIE ☐ NIE USTALONO ☐

VII. CZY NADUŻYWA PAN/PANI ALKOHOLU:

TAK ☐ NIE ☐ NIE USTALONO ☐

- od jak dawna i jak często?
- kiedy ostatnio?

.....

.....

.....

VIII. CZY NADUŻYWA PAN/PANI ŚRODKÓW ODURZAJĄCYCH, SUBSTANCJI PSYCHOTROPOWYCH LUB LEKÓW:

TAK ☐ NIE ☐ NIE USTALONO ☐

- od jak dawna i jak często?
- kiedy ostatnio?

.....

.....

.....

IX. CZY KIEDYKOLWIEK BYŁ/BYŁA PAN/PANI PODDANY/PODDANA LECZENIU ODWYKOWEMU? KIEDY OSTATNIO I JAKIEGO UZALEŻNIENIA DOTYCZYŁO LECZENIE:
(od alkoholu, środków odurzających, substancji psychotropowych lub leków)

.....

.....

.....

X. CZY W ZWIĄZKU Z TYMI ZACHOWANIAMI MIAŁY MIEJSCE:

- ☐ powiadamianie i interwencje Policji
- ☐ powiadomienie prokuratury
- ☐ wszczęcie postępowania karnego lub innego postępowania sądowego (jakiego? np. rozwodowego, rodzinnego)
- ☐ poddanie wykonywania władzy rodzicielskiej stałemu nadzorowi kuratora sądowego
- ☐ zobowiązanie do leczenia odwykowego
- ☐ zobowiązanie do uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych
- ☐ interwencja i pomoc innej instytucji (jakiej?)
- ☐ inne (jakie?)

XI. CZY MIAŁ/MIAŁA PAN/PANI INNE PROBLEMY W ZWIĄZKU Z NADUŻYWANIEM ALKOHOLU, ŚRODKÓW ODURZAJĄCYCH, SUBSTANCJI PSYCHOTROPOWYCH LUB LEKÓW:

- ☐ konflikty z prawem
- ☐ wykroczenia w ruchu drogowym
- ☐ kłopoty w pracy
- ☐ pobyty w izbie wytrzeźwień
- ☐ inne (jakie?)

XII. JAK PAN/PANI OCENIA SVOJĄ SYTUACJĘ? CZY WIDZI PAN/PANI COŚ NIEPOKOJĄCEGO:

.....

.....

.....

XIII. DZIAŁANIA W STOSUNKU DO OSOBY, WOBEC KTÓREJ ISTNIEJE PODEJRZENIE, ŻE STOSUJE PRZEMOC W RODZINIE

- ☐ udział w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie
- ☐ dobrowolne poddanie się leczeniu odwykowemu i opracowanie planu leczenia
- ☐ złożenie wniosku do sądu w celu uruchomienia procedury zobowiązania do leczenia odwykowego
- ☐ zobowiązanie do informowania członków zespołu interdyscyplinarnego/grupy roboczej o podejmowanych działaniach mających na celu zaprzestanie przemocy w rodzinie:
 - ☐ raz w tygodniu
 - ☐ raz w miesiącu
 - ☐ raz na trzy miesiące
 - ☐ w innych terminach (jakich?)
- ☐ złożenie przez kuratora sądowego stosownego wniosku do sądu
- ☐ inne działania (jakie?)

XIV. ZOBOWIĄZANIA, JAKIE PODJĘŁA OSOBA, WOBEC KTÓREJ ISTNIEJE PODEJRZENIE, ŻE STOSUJE PRZEMOC W RODZINIE

.....

.....

.....

.....

.....

XV. OKRESOWA OCENA SYTUACJI OSOBY, WOBEC KTÓREJ ISTNIEJE PODEJRZENIE, ŻE STOSUJE PRZEMOC W RODZINIE

☐ raz w tygodniu

☐ raz w miesiącu

☐ raz na trzy miesiące

☐ w innych terminach (jakich?)

.....
(podpis przewodniczącego
zespołu interdyscyplinarnego)

Bibliografia

Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz.U. z 2007 r. Nr 70, poz. 473).

Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (tekst jednolity: Dz.U. z 2007 r. Nr 43, poz. 277 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz.U. Nr 88, poz. 553 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (Dz.U. Nr 89, poz. 555 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. Nr 180, poz. 1493 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 10 czerwca 2010 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 125, poz. 842).

Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 22 października 2010 r. w sprawie wzoru zaświadczenia lekarskiego o przyczynach i rodzaju uszkodzeń ciała związanych z użyciem przemocy w rodzinie (Dz.U. Nr 201, poz. 1334).

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 31 marca 2011 r. w sprawie procedury postępowania przy wykonywaniu czynności odebrania dziecka z rodziny w razie bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia dziecka w związku z przemocą w rodzinie (Dz.U. Nr 81, poz. 448).

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz.U. Nr 209, poz. 1245).

Wytyczne nr 2 Komendanta Głównego Policji z dnia 7 grudnia 2011 r. w sprawie sposobu postępowania policjantów podczas realizacji procedury „Niebieskie Karty” (Dz.Urz. KGP Nr 10, poz. 77).

Badura-Madej W., Dobrzyńska-Mesterhazy A., *Przemoc w rodzinie. Interwencja kryzysowa i psychoterapia*, Kraków 2000.

Mende W., *Niebieskie Karty. Regulacje prawne*, „Policja 997”, listopad 2011.

Pospiszyl I., *Przemoc w rodzinie*, Warszawa 1994.

Sasal H.D., *Niebieskie Karty – przewodnik do procedury interwencji Policji wobec przemocy w rodzinie*, Warszawa 1998.

Słownik języka polskiego, Warszawa 2007.

www.pl.wikipedia.org, według stanu na 20 grudnia 2011 r.

http://statystyka.policja.pl/portal/st/944/50863/Przemoc_w_rodzinie.html, według stanu na 1 grudnia 2011 r.